

DET KONGELEGE
UTANRIKSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 29

(2007–2008)

Eksport av forsvarsmateriell frå Noreg
i 2007, eksportkontroll og internasjonalt
ikkjespreiingssamarbeid

Innhald

1	Innleiing og samandrag	7	9.2	Eksporten av kategori A-materiell fordelt på grupper av land	32
2	Dei politiske rammene for eksportkontrollen	11	9.3	Eksporten av kategori B-materiell fordelt på grupper av land	32
3	Eksportkontrollregelverket	12	9.4	Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land	32
3.1	Eksportkontrolllova	12	9.5	Eksport fordelt på vareposisjonane i liste I	36
3.2	Forskrift til gjennomføring av eksportkontrollen	13	9.6	Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I	37
3.3	Utanriksdepartementets retningslinjer	14	9.7	Tenester for utanlandske oppdragsgivarar	47
3.4	Oversikt over FN-sanksjonar, EU-tiltak og terrorismetiltak som inneheld våpenembargoar	15	9.8	Reparasjonar for utanlandske oppdragsgivarar	47
3.5	Vedtak i Tryggingrådet om sanksjonar mot Iran	16	9.9	Utførsel av handvåpen og delar til slike våpen	48
3.6	Tryggingrådsvedtak om sanksjonar mot Nord-Korea	16	9.10	Materiell utført av Forsvaret	50
3.7	EU-kodeksen	17	9.11	Avslag på søknader om eksport av forsvarsmateriell i 2007	52
4	Multilateralt samarbeid om eksportkontroll og ikkjespriing	18	9.12	Formidling og overføring av produksjonsrettar	52
4.1	Dei multilaterale eksportkontrollregima	18	9.13	Oversikt over utførsel av sivile varer til militær bruk i mottakarlandet	52
4.2	Andre spreiingstiltak	19	9.14	Oversikt over utførsel av verneutstyr for bruk i humanitær minerydding	53
5	Utanriksdepartementets arbeid for auka innsyn	22	9.15	Oversikt over bedrifter som har rapportert om eksport i 2007	54
6	Det nasjonale eksportkontrollapparatet	23	Vedlegg		
7	Saksbehandling i Utanriksdepartementet ved lisensiering	24	1	Lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v.	56
7.1	Eksportkontroll med forsvarsmateriell	25	2	Utanriksdepartementets forskrifter av 10. januar 1989 til gjennomføring av utførselsreguleringen for strategiske varer, tjenester og teknologi, med senere endringer	58
7.2	Eksportkontroll med fleirbruksvarer	26	3	Retningslinjer av 28. februar 1992 for Utanriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen, militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål	61
8	Norsk forsvarsindustri og internasjonalt samarbeid	29	4	Den europeiske unions atferdskodeks for våpeneksport, 8. juni 1998	65
9	Eksporten av forsvarsmateriell i 2007	30			
9.1	Utvikling i eksporten av forsvarsmateriell, tenester og reparasjonar	32			

5	Liste I: våpen, ammunisjon, annet militært materiell og tilhørende teknologi	68	6	Oversikt over medlemskap i dei multilaterale eksportkontrollregima 2006	70
---	--	----	---	---	----

Forklaring på forkortingar

AG	Australia Group	Australia-gruppa (multilateralt eksportkontroll-samarbeid for kjemiske/biologiske våpen)
BTWC	Biological and Toxic Weapons Convention	Konvensjonen mot biologiske våpen
CWC	Chemical Weapons Convention	Kjemivåpenkonvensjonen
ECOWAS	Economic Community of West African States	Det økonomiske fellesskapet av vestafrikanske statar
FFI		Forsvarets forskingsinstitutt
IAEA	International Atomic Energy Agency	Det internasjonale atomenergibyrådet
IFE		Institutt for energiteknikk
MTCR	Missile Technology Control Regime	Regimet for eksportkontroll av missilteknologi
NSG	Nuclear Suppliers Group	Gruppa av leverandørland for eksportkontroll av kjernefysisk materiale og relevante fleirbruksvarer
NPT	Non-Proliferation Treaty	Ikkje-spreiingsavtalen for kjernefysiske våpen
OSCE	Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE)	Organisasjonen for tryggleik og samarbeid i Europa
PSI	Proliferation Security Initiative	Initiativ for spreingstryggleik
PST		Politiets tryggingsteneste
TAD		Toll- og avgiftsdirektoratet
WA	The Wassenaar Arrangement	Wassenaar-samarbeidet (multilat. eksportkontroll-samarbeid for konvensjonelle våpen og fleirbruksvarer)

DET KONGELEGE
UTANRIKSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 29

(2007–2008)

Eksport av forsvarsmateriell frå Noreg i 2007, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreiingssamarbeid

*Tilråding frå Utenriksdepartementet av 6. juni 2008,
godkjend i statsråd same dagen.
(Regjeringa Stoltenberg II)*

1 Innleiing og samandrag

Med denne stortingsmeldinga legg Regjeringa fram informasjon om norsk eksportkontroll når det gjeld våpen, ammunisjon og anna militært materiell¹ og fleirbruksvarer². Meldinga reflekterer omfanget av den faktiske eksporten i 2007 av forsvarsmateriell som er oppført på Utenriksdepartementets liste I³, og av tenester og teknologi i tilknytning til desse varene. Liste I omfattar både A-materiell, som er våpen og ammunisjon og anna militært materiell som i vesentleg grad kan påverke dei militære styrkeforholda utover nærområdet, og B-materiell, som er andre varer som spesielt er utvikla eller modifiserte for militære formål.

Den samla verdien av eksporten i 2007 var om lag 3,6 milliardar kroner. Av dette utgjorde sal ca.

3,2 milliardar kroner, tenester om lag 308 millionar og reparasjonar for utanlandske eigarar ca. 130 millionar kroner. A-materiell utgjorde i overkant av 2 milliardar kroner og B-materiell ca. 1,2 milliardar kroner. Til samanlikning utgjorde den samla eksporten i 2006 rundt 3,5 milliardar.

I 2007 gjekk 92 % av eksporten av A-materiell og 84 % av eksporten av B-materiell til NATO-land og til Sverige og Finland. Samanlikna med 2006 var det i 2007 ein markert nedgang i den totale eksportverdien av B-materiell på nær 22 %, og eksporten av A-materiell auka med ca. 45 %.

I meldinga blir det gjort greie for norsk politikk når det gjeld strategisk eksportkontroll, og praktiseringa av det aktuelle regelverket i lisensieringsarbeidet og samarbeidet med andre etatar for å sikre gjennomføring av ein mest mogeleg effektiv kontroll. I tillegg går vi inn på det internasjonale samarbeidet leverandørlanda har etablert for å sikre høge internasjonale standardar som utgangspunkt for gjennomføringa av kontrolltiltak på nasjonalt plan.

Regjeringa er oppteken av å gi størst mogeleg åpenhet om og innsyn i utførselen av forsvarsmate-

¹ Heretter kalla forsvarsmateriell.

² Fleirbruksvarer har i utgangspunktet sivile bruksområde, men kan i tillegg ha viktige militære bruksmåtar.

³ Varene på liste I omfattar forsvarsmateriell. Utenriksdepartementets liste I (vedlegg 1) beskriv dette materiellet og tilhøyrande teknologi. Oversiktene i kapittel sju i meldinga omfattar berre verdien av utførte varer og tilhøyrande teknologi som står på liste I, og tenester knytte til desse varene.

riell frå Noreg. Stortingsbehandlinga av st.meld. nr. 19 (2005–2006) og st.meld. nr. 33 (2006–2007) har vist at det er brei tverrpolitisk semje om at dette er viktig. Ved behandlinga av begge dei to siste stortingsmeldingane har innstillinga frå Utanrikskomiteen vore samrøystes.

Regjeringa går i årets melding vidare for å gi auka innsyn. I meldinga i år blir det derfor for første gong lagt fram informasjon om eksport av sivile varer til militære sluttbrukarar og om utførsel av verneutstyr til bruk for humanitære organisasjonar i samband med minerydding. Elles følgjer meldinga i hovudsak same formatet som meldingane om eksporten i 2005 og 2006. Det blir informert om kva slag militære varer som er utførte til kva land, verdien av eksporten fordelt på land og regionar og om eige materiell som forsvarsstyresmaktene utfører. Vidare omtalar meldinga utførsel av handvåpen frå Noreg, formidling av forsvarsmateriell mellom tredjeland og overføring av produksjonsrettar for forsvarsmateriell til utlandet. I tillegg blir det opplyst om avslag på lisenssøknadar grunnsett i EU-kodeksen for våpeneksport.

Då st.meld. nr. 33 (2006–2007) blei framlagd 15. juni 2007, inviterte Regjeringa presse og organisasjonar til eit møte for å presentere innhaldet i meldinga. Initiativet blei godt motteke, og ein tek sikte på å vidareføre denne typen informasjonsmøte.

Regjeringa vil vidareføre praksisen med å konsultere og informere Stortinget om særleg omfattande og viktige saker. Det er etablert føreseielege retningslinjer for korleis Utanriksdepartementet skal praktisere regelverket. Dei årlege stortingsmeldingane som er framlagde sidan 1996, har gjort greie for denne praksisen og gitt omfattande innsyn i omfanget av eksporten.

I Noreg har vi sidan etterkrigsåra hatt brei politisk semje om eksporten av forsvarsmateriell. Regelverket og praksisen baserer seg på ei regjeringserklæring og eit stortingsvedtak av 11. mars 1959. Erklæringa slo fast at «hovudsynspunktet bør være at Norge ikkje vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig». Stortinget tok «til etterretning den erklæring Statsministeren på vegne av Regjeringen har lagt frem. Stortinget vil sterkt understreke at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område. Denne vurderingen må være avgjørende for om eksport skal finne sted».

I 1997 slutta Stortinget seg samrøystes til ei presisering om at «Utanriksdepartementets vurdering av disse forholdene omfatter en vurdering av

en rekke politiske spørsmål, herunder spørsmål knyttet til demokratiske rettigheter og respekt for grunnleggende menneskerettigheter». Endå omsynet til menneskerettane og humanitærretten frå før var eit sentralt element i vurderinga av søknader om eksport av forsvarsmateriell, avgjorde Regjeringa i 2007 å ta denne presiseringa inn i retningslinjene.⁴

Utanriksdepartementet er ved kongeleg resolusjon gitt mynde til å administrere eksportkontrolllova og utarbeide forskrifter og retningslinjer for å sikre ei effektiv gjennomføring av kontrollen. Departementet er òg lisensieringsinstans.

Noreg praktiserer ei svært streng handheving av eksportkontrollregelverket for å sikre at forsvarsmateriell ikkje kjem på avveie. Dette er bakgrunnen for at hovudmottakarane av norsk forsvarsmateriell er medlemsland i NATO og andre nærstående land.⁵ Noreg sel forsvarsmateriell bare til bruk for myndigheter.

Dokumentasjon som godtgjer kven som er mottakar av forsvarsmateriellet, må ligge føre før utførselsløyve blir innvilga. Regjeringa vil vidareføre denne praksisen. I kapittel 3 er det gjort nærare reie for regelverket og krava til sluttbrukardokumentasjon. Noreg deltek vidare aktivt innanfor fleire internasjonale fora for tiltak som skal hindre at våpen kjem på avveie.

Ved utførsel av forsvarsmateriell til land utanfor NATO og den nærstående landgruppa blir dei nemnde retningslinjene nøye vurderte og strengt praktiserte. Dersom det blir konkludert med at slikt sal kan tillatast, må det leggjast fram sluttbrukardokumentasjon der mottakaren erklærer at vedkommande er endeleg mottakar av materiellet, opplyser kvar det skal installerast og brukast og forsikrar at materiellet ikkje skal vidareseljast utan samtykke frå norske styresmakter.

Ved tildeling av løyve til sal av forsvarsmateriell er spørsmålet om framtidig vedlikehald, reparasjon og levering av reservedelar ein del av den totalvurderinga departementet gjer. Omsynet til norske leverandørar som truverdige handelspartnerar er òg eit moment som styresmaktene må ta med i vurderinga når det gjeld å gi løyve til oppfølgingsleveransar.

Kontrollen med eksport av fleirbruksvarer⁶ tek sikte på å hindre spreiding av masseøydleggings-

⁴ Retningslinjer av 28. februar 1992 for Utanriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen, ammunisjon og annet militært materiell, samt teknologi og tjenester.

⁵ Dei nordiske landa, NATO-medlemslanda og andre land som etter ei grundig vurdering kan ta imot forsvarsmateriell frå Noreg.

⁶ Omtalt på Utanriksdepartementets liste II.

våpen og er utelukkande basert på samordning av kontrolltiltak innanfor ramma av internasjonalt samarbeid. Dei siste åra har det òg utvikla seg eit nærmare samarbeid i internasjonale forum om betre kontroll med konvensjonelle våpen, særleg handvåpen og lette våpen. Dette er ei utvikling Regjeringa støttar aktivt. I løpet av våren 2008 tek Regjeringa sikte på å leggje fram ei eiga stortingsmelding om det aktive norske engasjementet for nedrusting og mot spreiging av masseøydeleggingsvåpen.

Utanriksdepartementet arbeider stadig med å sikre eit tidsmessig og effektivt regelverk. Med verknad frå 1. juli 2005 blei det gjort endringar i eksportkontrolllova for å reflektere at kontrollen også rettar seg mot leveransar som kan vere meinte for utøving av terrorhandlingar. Ved denne endringa blei det likeins etablert heimel til å utøve kontroll med formidling av visse sensitive fleirbruksvarer mellom to framande land. Denne meldinga gjer greie for forskriftsendringar som blei gjorde i 2007 for å sikre gjennomføring av lovendingane. I st.meld. nr. 36 (2004–2005), st.meld. nr. 19 (2005–2006) og st.meld. nr. 33 (2006–2007) blei det gjort utførleg greie for det arbeidet Utanriksdepartementet gjer med lov- og forskriftsendringar.

Eksport av våpen og militært materiell byggjer på eit overordna internasjonalt prinsipp om at slik eksport er underlagd nasjonal suverenitet. Dette har utgangspunkt i at våpeneksport er nært knytt til kvart lands trygging- og utanrikspolitiske interesser. Dette suverenitetsprinsippet er klart nedfelt i FN-pakta. Roma-traktaten slår fast at denne handelen ikkje er ein del av den felles EU-politikken, men at avgjerder om eksport av forsvarsmateriell skal takast på nasjonalt grunnlag. Samtidig har det dei siste åra utvikla seg eit stadig breiare internasjonalt samarbeid også når det gjeld handelen med konvensjonelle våpen. Dette samarbeidet er eit viktig bidrag til å hindre ulovleg våpenhandel og spreiging av masseøydeleggingsvåpen.

Noreg slutta seg til EU-kodeksen for eksport av våpen og militært materiell i 1998. Kodeksen har gjennomgått ei vesentleg styrking dei siste åra og dannar i aukande grad eit internasjonalt rammeverk for prinsippa om leveransar av våpen og militært materiell. I 2004 inngjekk Noreg som einaste ikkje-medlem eit nærmare samarbeid med EU innanfor ramma av EU-kodeksen.

Innanfor dei multilaterale eksportkontrollregima er det etablert eigne ekspertforum for handheving og kontroll, og informasjonsutvekslinga mellom deltakarlanda er vesentleg styrkt dei seinare åra. Tekniske arbeidsgrupper skal sikre at varelistene er oppdaterte og relevante i forhold til

den teknologiske utviklinga og spreigingstrusselen. Årlege plenums møte fattar vedtak som medlemslanda skal gjennomføre i nasjonale regelverk og nasjonal praksis. Wassenaar-samarbeidet har vedteke standardar om felles kriterium for kontroll med berbare luftvernssystem (MANPADS) og handvåpen, og om felles kriterium for kontroll med formidling av våpen mellom tredjeland. I tillegg er det etablert retningslinjer som grunnlag for nasjonal kontroll med særleg sensitive fleirbruksvarer og tilsvarande teknologi.

Regjeringa vil arbeide for å styrkje retningslinjene i Wassenaar-samarbeidet ytterligare når det gjeld kontrollen med konvensjonelle våpen og relevant høgteknologi. I tillegg vil eit norsk initiativ innanfor ramma av Wassenaar-samarbeidet om å styrkje innsynet i internasjonale våpenhandel bli føljt aktivt opp framover.

Både EU-kodeksen og kontrollstandardane som er vedtekne innanfor Wassenaar-samarbeidet, legg føringar for korleis Noreg praktiserer eksportkontrollen med forsvarsmateriell. Dei åtte kodekskriteria og konsensusvedtaka frå Wassenaar-samarbeidet blir gjennomførte på grunnlag av det norske regelverket.

Noreg gjennomfører relevante vedtak om våpenembargo fatta av FN's tryggingråd og OSSE anten dei er bindande eller ikkje. I praksis har Noreg også slutta seg til og etterlever EU-vedtak om våpenembargoar. Dette er ein politikk Regjeringa tek sikte på å vidareføre.

Det knyter seg stor uvisse til dei kjernefysiske aktivitetane i Iran og Nord-Korea. Arbeidet for å hindre spreiging av masseøydeleggingsvåpen er ei prioritert oppgåve for Regjeringa. Tryggingrådet har vedteke bindande sanksjonar mot ei rekkje land, deriblant Nord-Korea og Iran. Sanksjonane rettar seg mot dei kjernefysiske programma i desse landa, også leveringsmiddel for masseøydeleggingsvåpen, og mot transport, formidling og eksport av konvensjonelle våpensystem. Resolusjonskrava blir gjennomførte i særskilde norske forskrifter og utgjer ein del av eksportkontrollregelverket.

Meldinga gjer òg greie for saksbehandlinga i Utanriksdepartementet når det gjeld søknader om utførselsløyve for forsvarsmateriell og fleirbruksvarer. Oppgåvene i samband med dette omfattar mellom anna produktklassifisering, sluttbrukarkontroll, informasjonsverksemd og samarbeid med eksportørane.

Forsterka internasjonale innsats medfører auka forventningar til at enkeltlanda evnar å gjennomføre effektiv eksportkontroll. Stadig meir avanserte kontrolltiltak og ein vesentleg auke i talet på

søknader om eksportlisens har dei siste åra ført til at det blir stilt stadig større krav til kontroll- og lisensieringsapparatet. Dette gjeld både kompetansen og kapasiteten til å behandle lisenssøknader på ein måte som verken svekkjer den lovpålagde kontrollen eller er til ulempe for norske bedrifter i konkurranseutsette marknader.

Som ledd i å sikre gjennomføring av ein forsvarleg og effektiv eksportkontroll leier Utanriksdepartementet eit tverrinstitusjonelt samarbeid med Politiets tryggingsteneste, Tollvesenet og Forsvaret. Målet er at denne koordineringa av aktivitetane i dei ulike instansane skal medverke til å sikre både effektiv kontroll og best mogeleg ressursutnytting. Regjeringa legg stor vekt på at norske styresmakter skal ha eit fagleg godt og effektivt eksportkontrollapparat.

Dei siste åra har forsvarsindustrien gjennomgått store tilpassingar i takt med endringane i den internasjonale marknaden. Omstrukturering og internasjonalisering har ført til at norske forsvarsmateriellbedrifter har satsa på utvikling av nisjekompetanse innanfor ramma av fleirnasjonalt samarbeid. Utviklinga i retning av større globalisering i handelen med forsvarsmateriell og fleirbruksvarer kjem til å halde fram. Dette inneber behov for tilpassingar også når det gjeld eksportkontrollen i framtida. Regjeringa er oppteken av at Noreg skal stå i fremste rekkje i dette arbeidet.

Som ledd i målsetjinga om innsyn i internasjonal våpenhandel blir eit samandrag av stortingsmeldinga omsett til engelsk og lagt ut på heimesida til departementet (www.eksportkontroll.mfa.no).

2 Dei politiske rammene for eksportkontrollen

Ansvar for utførsel av våpen, militært materiell og militær teknologi kviler på kvart land og er nedfelt i FN-pakta artikkel 51. Roma-traktaten slår fast at avgjerder om eksport av forsvarsmateriell skal takast på nasjonalt grunnlag. Samstundes har ønsket om større internasjonalt ansvar når det gjeld avgjerder om våpenleveransar, ført til at det med tida har vakse fram eit internasjonalt politisk samarbeid på dette området.

I Noreg har det i heile etterkrigstida vore brei politisk semje om kontrollen med eksport av forsvarsmateriell. Det politiske grunnlaget er regjeringserklæringa frå 11. mars 1959, som slår fast at «det skal ved avgjørelsen legges vekt på de utenriks- og innenrikspolitiske vurderinger, og hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig». I vedtak same dagen tek Stortinget «til etterretning den erklæring Statsministeren på vegne av Regjeringen har lagt frem. Stortinget vil sterkt understreke at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en nøye vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område. Denne vurderingen må være avgjørende for om eksport skal finne sted». Vurderinga som Utanriksdepartementet gjer i denne samanhengen, omfattar ei rekkje politiske og tekniske spørsmål, mellom anna spørsmål knytte til demokratiske rettar og respekten for dei grunnleggjande menneskerettane, jf òg st.meld. nr. 43 (1997–98), nr. 45 (2000–2001), nr. 29 (2001–2002), nr. 35 (2002–2003), nr. 36 (2004–2005) og nr. 19 (2005–2006).

Eit samrøystes Storting slutta seg til ei presisering som Bondevik I-regjeringa gjorde i 1997 om at «Utanriksdepartementets vurdering av disse forholdene omfatter en vurdering av en rekke politiske spørsmål, herunder spørsmål knyttet til demokratiske rettigheter og respekt for grunnleggende menneskerettigheter». Regjeringa vedtok i 2008 å ta denne presiseringa inn i Utanriksdepartementet sine retningslinjer for vurdering av søknader om eksport av våpen, ammunisjon og anna militært materiell.

I tillegg til 1959-vedtaket og presiseringa frå 1997 har Noreg slutta seg til politiske retningslinjer som er fastlagde i relevante internasjonale forum. Dette legg føringar for vurderinga av søknader om eksport av forsvarsmateriell frå Noreg.

Wassenaar-samarbeidet (WA) er det einaste multilaterale eksportkontroll-samarbeidet som er retta mot konvensjonelle våpen og militært materiell. Det politiske hovudprinsippet er at dei 39 medlemslanda gjennom nasjonal praksis skal medverke til auka regional og internasjonalt tryggleik og stabilitet ved å leggje til rette for større innsyn og ansvarleggjering ved leveransar av konvensjonelle våpen og sensitiv høgteknologi, og mellom anna hindre destabiliserande akkumulering av militær slagkraft. WA tek òg sikte på å hindre terroristar og terrorgrupper i å få tilgang til konvensjonelle våpen og sensitiv høgteknologi.

Noreg slutta seg til EU-kodeksen for våpeneksport i 1998. I 2004 blei det inngått ein avtale med EU om eit nærmare samarbeid innanfor ramma av kodeksen, mellom anna regelmessig utveksling av informasjon om bruken av dei åtte kriteria i kodeksen når det gjeld vurdering av søknader om eksport av forsvarsmateriell frå Noreg.

Kriteria gjeld ei rekkje sider ved situasjonen i mottakarlandet, m.a. når det gjeld demokratiske rettar, menneskerettane og tryggingopolitiske forhold. Kriteria ligg til grunn for vurderinga av om ein leveranse av våpen eller anna militært materiell kan finne stad. Det blir gjort nærmare greie for EU-kodeksen og dei åtte kriteria i kapittel 3.7.

Noreg legg stor vekt på gjennomføring av internasjonale standardar og på ansvarleg praktisering av det nasjonale regelverket for eksportkontroll. Det norske regelverket oppfyller både den politiske målsetjinga for WA og EU-kodeksen.

Søknader om eksport av fleirbruksvarer til militære sluttbrukarar blir behandla etter dei same prinsippa som kategori B-materiell. I kapittel 7 er det gjort nærmare greie for saksbehandlinga i Utanriksdepartementet når det gjeld søknader om eksport av strategiske varer.

Det internasjonale eksportkontroll- og ikkje-spreiingssamarbeidet er nærmare omtalt i kapittel 4 i meldinga.

3 Eksportkontrollregelverket

Utanriksdepartementet har ansvaret for kontrollen med eksport frå Noreg av våpen, ammunisjon og anna militært materiell¹, fleirbruksvarer², teknologi og tenester. Ved kgl.res. av 18. desember 1987 nr. 967 er Utanriksdepartementet gitt fullmakt til å administrere eksportkontrolllova og utarbeide forskrifter og retningslinjer for å sikre gjennomføring av dei lovpålagde eksportkontrolloppgåvene. Lova inneheld òg omfattande sanksjonsreglar. Kontrollistene (liste I og liste II) er ein del av forskriftsverket.

Den strategiske eksportkontrollen baserer seg på eiga lov og forskrift frå Utanriksdepartementet som skal sikre gjennomføring av kontrollen med eksport av forsvarsmateriell og fleirbruksvarer. Departementet behandlar søknader om løyve til å utføre forsvarsmateriell frå Noreg på grunnlag av dei retningslinjene Utanriksdepartementet har fastsett. I tillegg blir vedtak i Tryggingrådet om sanksjonar gjorde til norske forskrifter for å sikre at tiltaka blir etterlevde. Forskriftene om sanksjonar mot Nord-Korea og Iran er omtalte for seg.

3.1 Eksportkontrolllova

Eksportreguleringa er heimla i *lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v.* Alle varer og tenester og all teknologi som kan verke inn på andre lands utvikling, produksjon eller bruk av produkt til militære formål, eller som direkte kan tene til å utvikle eit lands militære evne, og likeins varer og teknologi som kan brukast til å utøve terrorhandlingar, jf straffelova § 147 a) første ledd, må ikkje utførast utan løyve frå Utanriksdepartementet. Liste I (våpen og militært materiell) og liste II (fleirbruksvarer) omtaler produkt og teknologi som krev slikt løyve. Kontrollen med teknologi omfattar òg immateriell teknologioverføring.

Lova set forbod mot at personar med bustad eller opphaldsstad i Noreg og norske selskap, stiftingar og samanslutningar driv handel med, for-

midlar eller på annan måte hjelper til med sal av våpen og militært materiell frå eitt framandt land til eit anna utan særskilt løyve.

I tillegg er det lisensplikt for eksport av alle slag varer, teknologi og tenester til militær bruk til område der det er krig eller krig truar, eller til land der det er borgarkrig, og til område som er underlagde våpenembargo etter vedtak i Tryggingrådet med heimel i FN-pakta kapittel VII.

Alle pliktar å gi Utanriksdepartementet den hjelp det treng for å kontrollere at føresegnene i lova eller forskriftene blir følgde. Det gjeld alle opplysningar som kan reknast som nødvendige i samband med behandlinga av søknader om eksportlisens. Ein slik rett til innhenting av bedriftssensitiv informasjon har sitt motstykke i teiepliktreglane i lova.

Eksportkontrolllova inneheld eigne straffeføresetnader. Forsettleg brot på regelverket kan straffast med bøter eller fengsel inntil fem år eller begge delar. Aktaust brot kan straffast med bøter eller fengsel inntil to år. Når eit lovbrot er gjort av ein som handlar på vegner av eit selskap med avgrensa ansvar, eit kommandittselskap eller ei anna samanslutning eller ei stifting, kan føretaket ileggjast bot. Dersom eit tilfelle blir ramma av strengare straffebod, gjeld straffelova.

Kontroll med varer som kan brukast til terrorhandlingar

Opphavleg skulle eksportkontrolllova³ berre regulere utførsel som kunne «tjene til å utvikle et lands militære evne». I kjølvatnet av terroråta mot mål i USA 11. september 2001 sette Utanriksdepartementet i gang eit arbeid for å heimle kontroll med utførsel av andre typar varer, teknologi og tenester som kan brukast til terrorformål, mellom anna kontroll med formidling av visse særleg sensitive fleirbruksvarer.

Med verknad frå 1. juli 2005 blei verkeområdet for eksportkontrolllova endra til å omfatte utførsler som kan brukast i utøvinga av terrorhandlingar. I tillegg blei lova endra til å heimle kontroll med for-

¹ Forsvarsmateriell omtalt på Utanriksdepartementets liste I.

² Sivile produkt med viktige militære bruksområde. Omtalte på Utanriksdepartementets liste II.

³ Lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v.

midling av fleirbruksvarer mellom to tredjeland. Endringane er omtalte i st.meld. nr. 19 (2005–2006) om eksporten av forsvarsmateriell frå Noreg i 2005 og st.meld. nr. 33 (2006–2007) om eksporten av forsvarsmateriell frå Noreg i 2006.

Gjennomføringa i forskrift tredje i kraft i 2007 og er nærmare omtalt i kap. 3.2 nedanfor.

Utanriksdepartementet arbeider òg med å styrkje kontrollen med varer og teknologi, mellom anna transport, når det ligg føre informasjon om at varene er tenkte til terrorformål. Arbeid som Justisdepartementet har sett i gang for å styrkje straffelova på dette området, må avventast før ein kan gå vidare med dette.

3.2 Forskrift til gjennomføring av eksportkontrollen

Forskrift frå Utanriksdepartementet av 10. januar 1989 fastset nærmare reglar om gjennomføringa av eksportreguleringa. Forskrifta inneheld m.a. krav om lisens ved utførsel av varer og tilhøyrande teknologi på vareliste I (våpen og militært materiell) og vareliste II (fleirbruksvarer). Løyve krevst òg ved utførsel av nærmare spesifisert teknologi, mellom anna immaterielle ytingar, tekniske data-pakkar og produksjonsrettar for varer, og likeins visse tenester. Vidare inneheld forskrifta føresegner om visse unntak frå lisensplikta, høve til tilbakekalling av lisensar og administrative føresegner om oppbevaring av løyve og rett for departementet til å setje vilkår for tildeling av lisens.

Arbeidet med forskriftsendringar

I st.meld. nr. 36 (2004–2005) og st.meld. nr. 19 (2005–2006) om utførsel av forsvarsmateriell frå Noreg, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreiingssamarbeid blei det gjort greie for forskriftsendringar som blei gjennomførte i 2004.

For å sikre gjennomføring av lovendinga som tok til å gjelde 1. juli 2005, vedtok Utanriksdepartementet forskriftsendringar med verknad frå 4. juli 2007 for å styrkje kontrollen med alle varer som kan vere tenkte til bruk i eit program for masseødeleggingsvåpen (såkalla «fangar alt»-kontroll), og dessutan føresegner om formidling av fleirbruksvarer.

Etter forskriftsendringane lyder § 1 bokstav g) og i) slik:

§ 1 g. Uten hensyn til Utanriksdepartementets lister er det lisensplikt for utførsel av enhver vare, teknologi og tjenesteytelse der eksportøren er kjent med eller har grunn til å forstå

at varen, teknologien eller tjenesten er eller kan være ment, helt eller delvis, for bruk i forbindelse med utvikling, produksjon, håndtering, drift, vedlikehold, lagring, deteksjon, identifikasjon eller spredning av kjemiske, biologiske eller kjernefysiske våpen eller andre kjernefysiske sprenglegemer. Tilsvarende regler gjelder i forbindelse med utvikling, produksjon, vedlikehold eller lagring av missiler som kan levere slike våpen.

§ 1 i. Handel, formidling eller annen bistand ved salg av de militære varer og teknologi som omfattes av liste I fra et fremmed land til et annet, er ikke tillatt uten tillatelse fra Utanriksdepartementet. Tilsvarende gjelder ved formidling av varer oppført på Utanriksdepartementets liste II, samt for tilhørende teknologi og tjenesteytelse der det er kjent eller grunn til å forstå, at varen, teknologien eller tjenesten er eller kan være ment, helt eller delvis, for bruk i forbindelse med utvikling, produksjon, håndtering, drift, vedlikehold, lagring, deteksjon, identifikasjon eller sprenging av kjemiske, biologiske eller kjernefysiske våpen eller andre kjernefysiske sprenglegemer, og i forbindelse med utvikling, produksjon, vedlikehold eller lagring av missiler som kan levere slike våpen.

Desse to endringane representerer ei vesentleg styrking av kontrollen med alle varer som kan brukast i samband med eit masseødeleggingsprogram. Det same gjeld kontrollen med forsvarsmateriell eller fleirbruksvarer som blir formidla mellom to tredjeland.

I tillegg blei det ved forskriftsendringa gjort ei presisering av eksisterande unntak frå lisensplikta når det gjeld retur av utstyr tilhøyrande eit NATO- eller EU-land etter øving eller trening i Noreg.

Anna lisensplikt. Særlege unntak frå lisensplikt

I tillegg til lisensplikta for varer, teknologi og tenester som står i kontrollistene, er det reglar i forskriftene som i spesielle tilfelle fangar opp varer som ikkje står i listene. Ein slik regel er retta mot masseødeleggingsvåpen, jf omtale ovanfor av §1 bokstav g).

Når det gjeld varer til militær bruk, finst det to «fangar alt»-reglar i forskriftene (§ 1 bokstav f) og h)). For det første heiter det at ved utførsel for militær bruk til område der det er krig eller krig truar, eller til land der det er borgarkrig, er alle typar varer, teknologi og tenester lisenspliktige sjølv om

dei ikkje står på listene. I tillegg er det lisensplikt for alle typar varer, teknologi og tenester til militær bruk i område som er underlagde våpenembargo vedteken av Tryggingrådet med heimel i FN-pakta kapittel VII. Dette er i tråd med vedtak fatta innanfor ramma av Wassenaar-samarbeidet.

For gjennomføring av bindande vedtak i Tryggingrådet om fullstendig eller delvis handelsembargo mot visse land, blir det utferda forskrifter med heimel i *lov 7. juni 1968 nr. 4 om gjennomføring av bindende vedtak av De forente nasjoners Sikkerhetsråd*. På denne måten blir bindande vedtak i Tryggingrådet gjorde til norsk rett.

3.3 Utanriksdepartementets retningslinjer

Utanriksdepartementet behandlar søknader om eksport av våpen, militært materiell, teknologi og tenester for militære formål på grunnlag av retningslinjene frå 28. februar 1992. Retningslinjene blir òg lagde til grunn i vurderinga av eksportsøknader om sivile varer til militær sluttbruk.

Med 1959-vedtaket og presiseringa frå 1997 som politisk utgangspunkt (kapittel 2) fastset retningslinjene prinsipp som det skal leggjast vekt på når Utanriksdepartementet behandlar søknader om eksport av forsvarsmateriell med heimel i eksportkontrolllova og -forskriftene.

Den militærtekniske utviklinga sidan 1959 har medført at dei omsyna regjeringserklæringa og stortingsvedtaket tok utgangspunkt i, berre kan varetakast gjennom ei eksportregulering som femner om meir enn det som utan vidare følgjer av ordlyden i erklæring og vedtak. Retningslinjene skal sikre dette. Dei gjeld både ved behandling av søknader om eksportlisens for våpen og ammunisjon og for anna materiell konstruert eller modifisert for militære formål, ved delleveransar og for teknologi og tenesteytingar.

Det er definert tre landgrupper som er retningsgivande for Utanriksdepartementet i vurderinga av kven som kan ta imot forsvarsmateriell frå Noreg.

Landgruppe 1 er NATO-medlemslanda og dei nordiske landa, i tillegg til andre land som etter ei grundig vurdering kan godkjennast av Utanriksdepartementet som mottakarar av våpen og ammunisjon.

Landgruppe 2 er land som Noreg ikkje eksporterer forsvarsmateriell til. Dette er land der det er krig eller krig truar, land der det er borgarkrig, land som det ikkje bør eksporterast forsvarsmateriell til etter ei omhyggeleg vurdering av dei utan-

og innanrikspolitiske tilhøva, og land som Tryggingrådet har vedteke sanksjonar mot.

Landgruppe 3 er land utanfor gruppe 1 og 2 som Noreg ikkje sel våpen og ammunisjon til, men som etter ei grundig vurdering eventuelt kan ta imot anna militært materiell.

Varene som er omfatta av retningslinjene, står på liste I (våpen, ammunisjon og anna militært materiell). Retningslinjene skil mellom kategori A-materiell og kategori B-materiell.

Kategori A-materiell er våpen og ammunisjon av alle slag, og materiell som i vesentleg grad vil kunne påverke dei militære styrkeforholda utover nærområdet, mellom anna materiell for havovervaking og elektroniske tiltak mot satellittborne system.

Kategori B-materiell er anna forsvarsmateriell som ikkje har eigenskapar eller bruksområde som definert for varekategori A.

Eksportsøknaden blir behandla uavhengig av om utførselen til mottakarlandet skjer direkte eller indirekte.

Kategori A- og kategori B-produkt kan som hovudregel ikkje leverast til land i gruppe 2.

For eksport av varer i kategori A kan det normalt innvilgast eksportlisens dersom kunden er eller opptre på vegner av forsvarsstyresmakta i eit land i gruppe 1. Dokumentasjon må godtgjere dette.

I tillegg gir retningslinjene nærmare føresegnar om lisensiering av samarbeids- og utviklingsprosjekt, fleirnasjonale produkt, eksport av varer med sjølvstendig funksjon, eksport av teknologi (m.a. produksjonsrettar og datapakkar), delleveransar og tenesteytingar. Retningslinjene er offentleggjorde for at det skal vere lettare å vurdere utsiktene til å få utførselsløyve.

Dokumentasjonskrav og sluttbrukarkontroll

I tillegg til dei politiske vurderingane skal behandlinga i Utanriksdepartementet sikre at det ligg føre tilfredsstillande dokumentasjon før utførselsløyve kan innvilgast. Kravet til dokumentasjon er avhengig av det endelege mottakarlandet og kva slag materiell det er snakk om.

Eksport av våpen og anna militært materiell mellom forsvarsstyresmakter i NATO-land byggjer på eit langsiktig utanriks- og tryggingpolitisk samarbeid der leveransar av materiell mellom partane er forankra i avtalar og mangeårig praksis.

Ved utførsel av forsvarsmateriell til medlemsland i NATO eller til nærstående land som etter ei grundig vurdering er godkjende som mottakarar av forsvarsmateriell, krevst dokumentasjon som

godtgjer kven sluttbrukaren er. Det blir såleis ikkje lagt geografiske avgrensingar på kvar forsvarsstyresmaktene i NATO-land kan bruke militært materiell importert frå Noreg. Når det gjeld innsatsvarer som krut og sprengstoff eller komponentar, må det ligge føre ei kundeerklæring om at materiellet fullt ut skal inngå i produksjonen hos importøren. Dokumentasjonen må òg gi forsikringar om at materiellet ikkje skal vidareeksporterast separat, og at det skal inngå i det ferdige produktet utan at dette står fram som norsk.

Søknader om eksport til land utanfor den allierte og nærstående krinsen av land blir underkasta ei grundig vurdering av dei aktuelle utanriks- og innanrikspolitiske tilhøva, jf. Utanriksdepartementets retningslinjer. Dersom konklusjonen er at eksport kan tillatast, må det leggjast fram dokumentasjon der mottakaren erklærer at vedkommande er endeleg brukar/mottakar av materiellet, og at materiellet ikkje skal bli vidarelevert utan etter samtykke frå norske styresmakter. Dokumentasjonen må òg gi opplysningar om kvar materiellet skal installerast og brukast. I visse tilfelle kan det stillast krav om at sluttbrukarerklæringa skal vere stadfest av styresmakt.

Innanfor ramma av det multilaterale eksportkontrollsamrådet blir det m.a. utveksla informasjon om avslag på søknader om eksport av forsvarsmateriell. Sjølv om eit enkeltland ikkje er bunde av avslag frå andre, blir det teke omsyn til denne typen informasjon. Noreg arbeider aktivt for etablering av forpliktande førehandskonsultasjonar i tilfelle der eit land vurderer ein søknad om eksport av tilsvarande varer som eit anna land har avslått søknad om eksportlisens på. Målsetjinga er at ein slik framgangsmåte over tid skal føre til ein meir felles, ansvarleg internasjonal praksis i handelen med våpen og militært materiell.

Innanfor OSSE og Wassenaar-samarbeidet er det vedteke rettleiande format for sluttbrukarsertifikat. Når det gjeld utførsel av berbare luftvernssystem (MANPADS), har medlemslanda i Wassenaar-samarbeidet vedteke strenge retningslinjer. Desse retningslinjene omfattar også krav til sluttbrukarkontroll, mellom anna krav om dokumentasjon på styresmaktnivå. Tilsvarande retningslinjer er vedteke av OSSE.

Delleveransar, samarbeidsavtalar og fleirnasjonale produkt

Retningslinjene tek omsyn til at eksporten kan ha ulike formål, t.d. samarbeids- og utviklingsprosjekt, tenester eller teknologioverføringar. Pro-

dukta kan ha sjølvstendig funksjon eller vere delleveransar. Delar er varer utan sjølvstendig funksjon, t.d. elektronikkomponentar, programvare eller metallhylser. Søknader om delleveransar blir i utgangspunktet behandla på same måten som ved eksport av sluttproduktet. Ved samarbeidsavtalar som er godkjende av norske styresmakter, jf. retningslinjene kap. VII.2, kan krav til sluttbrukardokumentasjon fråvikast i unntakstilfelle. Desse reglane skal brukast når det ferdige produktet ikkje står fram som norsk.

På visse vilkår kan det òg gjerast unntak frå hovudregelen om norsk sluttbrukarkontroll dersom produktet er eit resultat av eit fleirnasjonalt samarbeid. Dersom det endelege produktet ikkje står fram som norsk, kan det ferdige produktet eksporterast etter reglane i samarbeidslandet, jf. retningslinjene kap. III om samarbeids- og utviklingsprosjekt.

Retningslinjene frå 1992 gjorde det ikkje heilt klart korleis søknader om utførsel av produkt med fleirnasjonal identitet skulle behandlast. Auka integrasjon i forsvarsindustrien og større internasjonalt samarbeid om utvikling og produksjon av forsvarsmateriell skapte nye utfordringar for eksportkontrollen.

I 1998 blei det difor teke inn eit nytt kapittel IV som gir nærmare reglar for behandlinga av fleirnasjonale produkt.

3.4 Oversikt over FN-sanksjonar, EU-tiltak og terrorismetiltak som inneheld våpenembargoar

Sanksjonsregime vedtekne av Tryggingrådet

Sanksjonar som er vedtekne gjennom bindande vedtak i Tryggingrådet, er gjennomførte i norsk rett ved forskrift med heimel i *lov 7. juni 1968 nr. 4 til gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd* (gjennomføringslova).

Desse sanksjonsregima inneheld våpenembargo og er gjennomførte med heimel i gjennomføringslova.⁴

1990.08.09 nr 0635: Forskrift om gjennomføring av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråds resolusjoner om sanksjoner mot Irak

1992.02.07 nr 0077: Forskrift om sanksjoner mot Somalia

⁴ I tillegg til sanksjonar vedtekne av Tryggingrådet vedtok OSSE i 1992 ein våpenembargo i tilknytning til konflikten om Nagorno Karabakh. Som medlem av OSSE følgjer Noreg dette vedtaket.

1992.11.27 nr 0879: Forskrift om sanksjoner mot Liberia

1997.10.23 nr 1116: Forskrift om sanksjoner mot Sierra Leone

1999.12.22 nr 1374: Forskrift om sanksjoner mot Usama bin Laden, Al-Qaida og Taliban

2003.10.10 nr 1221: Forskrift om sanksjoner mot Den demokratiske republikken Kongo

2004.12.10 nr 1617: Forskrift om sanksjoner mot Elfenbenskysten

2006–06–02 nr 573: Forskrift om sanksjoner mot visse grupper, militser og personer som opererer i Darfur-provinsen i Sudan

2006–09–08 nr 1040: Forskrift om sanksjoner mot aktører i Libanon

2006–12–15 nr 1405: Forskrift om sanksjoner mot Nord-Korea

2007–02–09 nr 149: Forskrift om sanksjonar mot Iran

Terrorismetiltak

Desse terrorismetiltaka inneheld våpenembargo:

- Tryggingrådsresolusjon 1540 (ikkje-spreiing av masseøydeleggingsvåpen)
- Tryggingrådsresolusjon 1267/1333/1390/1455/1617/1677/1735(sanksjonar mot Al-Qaida/Taliban)

Tiltaksregime i EU

EU-landa har vedteke ei rekkje felles ikkje-spreiingstiltak overfor ulike land. Fleire av desse tiltaksregima inneheld m.a. føresegner som skal hindre leveransar av våpen og militært materiell. Noreg blir invitert til å slutte opp om desse felles haldningane, som ofte blir gjennomførte på politisk grunnlag innanfor ramma av det eksisterande eksportkontrollregelverket.

Norsk tilslutnad til tiltaksregima i EU eller andre internasjonale ikkje-militære tiltak kan òg gjennomførast ved forskrift med heimel i lov 27. april 2001 nr. 14 om iverksetjing av internasjonale, ikkje-militære tiltak i form av avbrot eller avgrensing av økonomisk eller anna samkvem med tredjestatar eller rørsler § 1.

3.5 Vedtak i Tryggingrådet om sanksjonar mot Iran

Tryggingrådet vedtok sanksjonar mot Iran 23. desember 2006 (resolusjon 1737), 24. mars 2007 (resolusjon 1747) og 3. mars 2008 (resolusjon

1803). Sanksjonane rettar seg mot det kjernefysiske programmet i Iran, også leveringsmiddel for masseøydeleggingsvåpen, og mot transport, formidling og eksport av konvensjonelle våpen. Sanksjonane omfattar likeins reiserestriksjonar for iraniske statsborgarar som er knytte til det kjernefysiske programmet, og forbod mot investeringar og finansiering i samband med dette.

Det er utarbeidd ei eiga norsk forskrift⁵ for å sikre gjennomføring av resolusjonane. Ved gjennomføring av eksportkontrolltiltak skal alle statar hindre eksport til Iran av produkt som er regulerte av dei multilaterale eksportkontrollregima for kjernefysisk eksport⁶ og missilteknologi⁷. Alle statar skal dessutan hindre eksport av alle typar varer som Iran kan bruke til opprikingsverksemd, opparbeiding av tungtvassrelaterte aktivitetar eller utvikling av leveringsmiddel for kjernevåpen. Før løyve til eksport av dei listeførte varene til Iran kan innvilgast, må den endelege sluttbruken og staden varene skal til, kunne verifiserast effektivt.

Vidare gjeld forbod mot eksport av våpensystem til Iran og transport og formidling av våpen til landet.

3.6 Tryggingrådsvedtak om sanksjonar mot Nord-Korea

Med utgangspunkt i tryggingrådsresolusjon 1718, vedteken 14. oktober 2006, fastsette Utanriksdepartementet ei eiga forskrift⁸ om sanksjonar mot Nord-Korea for å sikre gjennomføring i nasjonal rett.

Forskrifta set m.a. forbod mot at norske rettssubjekt og alle som oppheld seg på norsk territorium, leverer våpensystem, nærmare spesifisert militært materiell eller fleirbruksvarer for masseøydeleggingsvåpen til Nord-Korea. I tillegg inneheld forskrifta forbod mot eksport av visse luksusvarer og føresegner om frysing av formuesgode som visse personar og einingar har til rådvelde.

⁵ Forskrift om sanksjonar mot Iran fastsett ved kgl.res. 9.februar 2007 med heimel i lov 7. juni 1968 nr. 4 om gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd. Fremja av Utanriksdepartementet.

⁶ Nuclear Suppliers Group (NSG)

⁷ Regimet for eksportkontroll av missilteknologi (Missile Technology Control Regime, MTCR)

⁸ Forskrift om sanksjonar mot Nord-Korea fastsett ved kgl.res. 15. desember 2006 med heimel i lov 7. juni 1968 nr. 4 om gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd. Fremja av Utanriksdepartementet.

3.7 EU-kodeksen

Noreg slutta seg til EU-kodeksen for våpeneksport i 1998. Dei åtte kriteria i kodeksen har til no vore handheva innanfor ramma av det norske regelverket. Kodeksen har utvikla seg til å bli eit internasjonalt referanseverk for lisensiering av våpen og militært materiell. I det multilaterale eksportkontroll-samarbeidet blir det i aukande grad vist til EU-kriteria. I tillegg dannar kodeksen i aukande grad ramma for innsyn i utførsel av våpen og militært materiell. I EU blir det no arbeidd for å vidareutvikle og styrkje kodeksen.

Frå norsk side er det lagt vekt på å medverke til internasjonal aksept for høge standardar på dette området. Det gjeld både ansvarleg behandlinga av søknader om utførsel og høve til innsyn i slik handel. På denne bakgrunnen inngjekk Noreg og EU i 2004 ein avtale om eit nærmare samarbeid innanfor ramma av kodeksen. Samarbeidet inneber m.a. at det jamleg skal utvekslast informasjon om avslag på søknader om eksport av våpen og militært materiell med utgangspunkt i kriteria i kodeksen. Oversikt over avslag på søknader om utførselslisens for våpen og militært materiell etter kodeksen går fram av kapittel 9.

Kodeksen har som hovudformål å hindre våpenleveransar som er i strid med internasjonale ikkje-spreiingsreglar. Kriteria krev m.a. at eksportkontrollinstansane skal vurdere om det er ein klar

risiko for at den planlagde eksporten kan bli brukt til intern undertrykking, kan framprovosere eller forlengje væpna konflikter eller kan forverre eksisterande spenningar i mottakarlandet, eller om det ligg føre ein klar risiko for at mottakaren vil bruke materiellet aggressivt mot ein annan stat eller for å tvinge gjennom territorialkrav med makt. Kodeksen føreset dessutan det skal takast omsyn til kva verknad den påtenkte eksporten kan ha på eigne og på vennlegsinna og allierte lands forsvars- og tryggingssinteresser, mellom anna risikoen for at utstyret kan bli brukt mot eigne styrkar eller mot styrkane til vennlegsinna og allierte land. I tillegg skal det takast omsyn til korleis kjøparlandet ter seg i det internasjonale samfunnet, særleg korleis det stiller seg til terrorisme, kva slag alliansar det har inngått, og i kva grad det respekterer folkeretten. Vurderinga skal òg omfatte risikoen for at utstyret kan bli omdirigert i kjøparlandet eller reeksportert på ugunstige vilkår. Det skal òg takast omsyn til i kva grad våpeneksporten samsvarer med den økonomiske evna og den tekniske kunnskapen i mottakarlandet, mellom anna om den planlagde eksporten kan hindre ei berekraftig utvikling i mottakarlandet. Risikoen for utilsikta teknologioverføring, mellom anna at mottakarlandet blir sett i stand til å utvikle og produsere det aktuelle materiellet sjølv, skal òg takast med i vurderinga.

4 Multilateralt samarbeid om eksportkontroll og ikkje-spreiing

Samarbeid mellom leverandørland og koordinering av nasjonale tiltak på eksportkontrollområdet er eit viktig verkemiddel i arbeidet for å hindre spreiding av masseødeleggingsvåpen og oppbygging av offensiv militær slagkraft som kan utgjere ein trussel mot internasjonal stabilitet og tryggleik. Dette samarbeidet går først og fremst føre seg i dei multilaterale eksportkontrollregima.¹ Samarbeidet er etablert av leverandørland for å sikre etterleving av folkerettslege avtalar på ikkje-spreiingsområdet. Dette gjeld særleg avtalen om ikkje-spreiing av kjernevåpen (NPT), kjemivåpenkonvensjonen (CWC) og konvensjonen om forbod mot biologiske våpen (BWC). På denne måten tek land som sit inne med sensitiv teknologi, ansvar for å sikre at varer og teknologi ikkje blir nytta til utvikling av masseødeleggingsvåpen eller kjem i hendene på terroristar. Innanfor dei multilaterale eksportkontroll- og ikkje-spreiingsregima er det teke ei rekkje initiativ som skal medverke til å oppfylle tryggingrådsresolusjon 1373 og 1540 om tiltak mot terrorisme.

Dei seinare åra har leverandørland også arbeidd for at alle land skal gjennomføre eksportkontroll. Bakgrunnen for dette er i hovudsak kunnskapen om at oppkjøparar til skjulte våpenprogram utnyttar land med svake kontrollrutinar for å få hand om varer og teknologi som dei treng. For å kunne sikre ein adekvat sluttbrukarkontroll er leverandørlanda avhengige av å utveksle informasjon og samarbeide i internasjonale forum for eksportkontroll. I tillegg er det viktig at land har slike eksportkontrollreglar at dei kan kontrollere transit, transport, formidling mellom tredjeland og immaterielle teknologioverføringar.

Innanfor ramma av eksportkontrollregima blir det m.a. arbeidd for å identifisere dei sensitive varene som kan vere mest attraktive for terroristar og som ikkje står på kontrollistene i dag. Dette er t.d. utstyr som kan forstyrre samband (jammeutstyr), og visse typar laserutstyr. Innanfor Wassenaar-samarbeidet er det framforhandla høge inter-

nasjonale kontrollstandardar for handel, transport og lagring av berbare luftvernssystem (MANPADS).² I hendene på terroristar er slike våpen ein alvorleg trussel mot sivil luftfart.

I tillegg til utveksling av informasjon om sluttbrukarar, frontelskap, anskaffingsmetodar, fraktruter og prosjekt som er særleg urovekkjande i spreidingssamanheng, skjer det ei omfattande utveksling av informasjon mellom regimelanda om faktisk eksport og om avslag på lisenssøknader. Landa legg denne informasjonen til grunn i sitt nasjonale lisensieringsarbeid. Det skjer m.a. ved å avslå å innvilge lisensar som andre regimeland tidlegare har avslått og som er notifiserte.

Arbeidet med å hindre spreiding av masseødeleggingsvåpen følgjer fleire spor. Eit sentralt tiltak er tryggingrådsresolusjon 1540, som pålegg medlemslanda i FN å setje i verk ei rekkje nasjonale tiltak. Arbeidet med å følgje opp resolusjonen er krevjande for mange land, og det legg beslag på store ressursar.

Dei siste åra har vi sett aukande aktivitet frå EU-hald i de multilaterale eksportkontrollregima. Eksportkontroll er eitt av tre satsingsområde for EU i kampen mot internasjonal terrorisme. Det er etablert eit omfattande program for dialog med og opplæring av relevante styresmakter i land som ikkje er med i eksportkontrollregima.

Frå norsk side er det etablert eit nært samarbeids- og koordineringssystem overfor EU på eksportkontrollområdet. Noreg har m.a. fleirbruksregimet i EU som utgangspunkt for den norske kontrollen. Det gjeld både kontrollista og kontrollmekanisme. Dette er med på å sikre at regelverket i størst mogeleg grad er det same for norske eksportørar som det som gjeld for europeiske samarbeidspartnarar og konkurrentar.

4.1 Dei multilaterale eksportkontrollregima

Det er etablert fem multilaterale eksportkontrollregime. Dei dekkjer teknologiområde knytte til masseødeleggingsvåpen og konvensjonelle

¹ Australia-gruppa (kjemiske og biologiske våpen); Nuclear Suppliers Group, NSG, og Zangger-komiteen (kjernefysiske våpen); Regimet for eksportkontroll av missilteknologi, MTCR; Wassenaar-samarbeidet, WA (konvensjonelle våpen og sensitiv høgteknologi).

² Man Portable Air Defence Systems, MANPADS.

våpen. Regima har ei rekkje fellestrekk. Med sikte på å vidareutvikle regima, særleg for å halde tritt med den teknologiske utviklinga og aktuelle spreiringstruslar, blir det ført stadige forhandlingar i faste arbeidsgrupper. I tillegg blir det regelmessig halde ekspert møte for m.a. lisensierings-, kontroll- og handhevingsinstansane i medlemslanda. Det går òg føre seg ei omfattande informasjonsutveksling, mellom anna om gjennomført eksport, avslag på søknader om eksport, om anskaffingsforsøk, frontelskap, fraktruter og bekymringsverdige våpenprogram. Arbeidsgruppene rapporterer til det årlege plenumsmøtet, og alle vedtak blir fatta ved konsensus.

Wassenaar-samarbeidet

Wassenaar-samarbeidet (WA, The Wassenaar Arrangement) er det einaste eksportkontrollregimet som rettar seg mot konvensjonelle våpen, militært materiell og sensitiv høgt teknologi. Samarbeidet blei etablert i 1996 og har 39 deltakarland.

Målsetjinga er å hindre leveransar som kan føre til destabiliserande oppbygging av konvensjonelle våpen og sensitiv høgt teknologi, og å hindre terroristar og terrorgrupper i å få tilgang til slike våpen.

WA byggjer i stor grad på tillitsskapande tiltak gjennom utveksling av informasjon om innvilging og avslag på lisenssøknader og om nasjonal praktisering når det gjeld våpeneksport. Det er vedteke retningslinjer på ei rekkje område, mellom anna kontroll med berbare luftvernsystem, handvåpen og lette våpen, immateriell teknologi og formidling av våpen mellom tredjeland. WA har etablert seg som eit solid eksportkontrollregime som set høge standardar for kontroll med konvensjonelle våpen og relevant høgt teknologi.

Zangger-komiteen og Nuclear Suppliers Group (NSG) rettar seg mot kjernefysisk-relatert eksportkontroll. Zangger-komiteen blei oppretta i 1971 som ei arbeidsgruppe under avtalen om ikkje-spreiing av kjernefysiske våpen (NPT) for å sikre ei mest mogeleg felles fortolking av artikkel III.2 i avtalen, som pålegg partane å sikre at det ikkje blir eksportert materiale som kan brukast til utvikling av kjernefysiske våpen.

I 1976 gjekk ei rekkje land saman og danna Nuclear Suppliers Group (NSG). Bakgrunnen var eit ønske om meir omfattande eksportkontroll med kjernefysiske varer og technologypar og om informasjonsutveksling for å hindre ytterlegare spreiring av kjernefysisk våpenkapasitet.

NSG har 46 medlemsland, deriblant alle dei fem faste medlemmene av Tryggingrådet. NSG-

retningslinjene ligg m.a. til grunn for sanksjonane mot Iran som er vedteke av Tryggingrådet. Kvart av medlemslanda i NSG sit med formannskapet i eitt år om gongen.

Australia-gruppa (AG) har til formål å hindre spreiring av kjemiske og biologiske våpen. Det er grunn til mistanke om at fleire land sit inne med slike våpen. Mange sensitive kjemikalier er billege og enkle å bruke, og verknaden kan vere alvorleg i avgrensa område. Risikoen for spreiring, m.a. til terroristar, er såleis reell. AG har 39 medlemsland. Australia har formannskapet på fast basis.

Regimet for kontroll av missilteknologi (MTCR) har til målsetjing å avgrense spreiring av missil, rakettsystem og ubemanna luftfartøy som kan levere masseødeleggingsvåpen. Varelistene og retningslinjene for regimet er brukte som referanse i tryggingrådsresolusjonen om sanksjonar mot Iran. MTCR har 34 medlemsland, og kvart av medlemslanda leier arbeidet i eitt år om gongen.

MTCR har vore det einaste internasjonale forumet som har til formål å hindre spreiring av leveringsmiddel for masseødeleggingsvåpen. Som eit ledd i styrkinga av dette arbeidet tok MTCR-landa initiativ til ein internasjonal kodeks mot missil-spreiing, The Hague Code of Conduct (HCOC), som blei etablert i 2002, og som i dag har over 120 land tilslutta.

4.2 Andre spreingstiltak

Tiltak mot missilspreiing

Gjennom ei rekkje tillitsskapande tiltak er målsetjinga at HCOC (kodeks mot missilspreiing) skal medverke til å avgrense utvikling og spreiring av missil som kan levere masseødeleggingsvåpen. Førehandsvarsling om utskytingar av raketar og ballistiske missil frå eige territorium og årleg rapportering om relevante aktivitetar er blant dei viktigaste tiltaka. Sidan etableringa i 2002 har over 120 land slutta seg til kodeksen.

Noreg arbeider for å utvikle HCOC til eit rettsleg bindande FN-instrument mot missilspreiing.

Initiativet for spreingstryggleik

Faren for at terroristar skal tileigne seg masseødeleggingsvåpen, har dei seinare åra ført til eit sterkare internasjonalt samarbeid gjennom initiativet for spreingstryggleik (Proliferation Security Initiative, PSI). Formålet er å kunne avskjere handel med og transport av masseødeleggingsvåpen og relatert teknologi. Det blir særleg lagt vekt på toll-, politi- og justissamarbeid og på opprulling av

internasjonale nettverk for oppkjøp og spreing av innsatsvarer knytte til masseøydeleggingsvåpen. Norsk deltaking i PSI representerer ei naturleg vidareføring av arbeidet vi gjer for å sikre ein effektiv eksportkontroll, og av engasjementet vårt for ikkje-spreiing og kamp mot internasjonal terrorisme.

Det er etablert eit interdepartementalt samarbeid i form av ei kontaktgruppe som blir koordinert av Utanriksdepartementet. Dette samarbeidet har medverka til auka nasjonal beredskap for å kunne reagere i internasjonale krisesituasjonar. Hausten 2005 var Noreg vertskap for ei omfattande øving ved Sjøkrigsskolen i Bergen med deltakarar frå 17 land, der ein prøvde ut prosedyrar for avskjering av lufttransport med masseøydeleggingsvåpen i spreingsaugemed. I januar 2007 arrangerte departementet ei øving som samla alle relevante instansar i Noreg. Formålet var å gå gjennom avgjerdsnivå og -rutinar i tilfelle ei avskjering skulle bli nødvendig innanfor norsk jurisdiksjon. I tillegg har Noreg delteke i fleire øvingar som er arrangerte i andre PSI-land.

FN-registeret for overføringar av konvensjonelle våpen

Hovudforsamlinga i FN vedtok i desember 1991 ein resolusjon som oppmoda medlemslanda til å rapportere om eksport og import av tyngre konvensjonelle våpen til eit eige FN-register for våpenoverføringar kvart år frå og med 1992. Registeret inneheld opplysningar om sju våpenkategoriar: stridsvogner, pansra stridskøyretøy, tungt artilleri, jargarfly, angrepshelikopter, krigsskip og missil/missilplattformer.

FN-registeret for konvensjonelle våpenoverføringar skal gi auka innsyn i internasjonal våpenhandel. Registeret har sine manglar og gir ikkje eit fullstendig bilete av den internasjonale handelen med konvensjonelle våpen. Enno er det under halvparten av medlemslanda som rapporterer til registeret, men blant desse er nesten alle dei store eksportørane av tyngre konvensjonelle våpen og dei fleste store importlanda. Noreg støttar aktivt opp om initiativ som er tekne for å utvide registeret til å omfatte fleire våpenkategoriar.

Handvåpen og arbeidet for å hindre ulovleg våpenhandel

Eksportkontroll og ulovleg internasjonal handel med handvåpen står på dagsordenen i m.a. FN, EU, OSSE og i Wassenaar-samarbeidet (WA).

FN-handlingsplanen mot ulovleg handel med handvåpen er det sentrale styringsverktøyet for det internasjonale arbeidet Noreg gjer på området. Vi har òg etablert eit positivt samarbeid med fleire regionale organisasjonar, særleg i Afrika. Innanfor ramma av OSSE har Noreg, Nederland og Tyskland samarbeidd om iverksetjing av dei felles prinsippa om kontroll med formidling av handvåpen som blei vedtekne i 2004.

Hovudforsamlinga i FN vedtok hausten 2005 eit internasjonalt dokument om merking og sporing av handvåpen. På oppdrag frå Hovudforsamlinga sette Generalsekretæren i 2006 ned ei ekspertgruppe for å vurdere vidare skritt for å motverke ulovleg våpenmekling. Noreg var representert i ekspertgruppa, som leverte rapport til Generalsekretæren i juni/juli 2007. Denne rapporten skal så behandlast vidare i Hovudforsamlinga hausten 2008 og blir ståande sentralt under det tredje toårlege møtet i samband med FN-handlingsplanen.

Frå norsk side er utgangspunktet at vi vil framforhandle eit globalt, omfattande og folkerettsleg bindande instrument for å motverke ukontrollert våpenmekling. Fleire land fryktar òg at bindande internasjonale avtalar med omsyn til omsetning av handvåpen skal svekkje den nasjonale handlefridommen og den militære forsvarsevna deira.

Hausten 2007 sette Generalsekretæren ned ei ekspertgruppe som skulle sjå på spørsmålet om trygg lagring av overskotsammunisjon for handvåpen for seinare destruksjon. Slike våpen representerer ofte ei alvorleg miljøutfordring og ein stor tryggingssrisiko, noko ei rekkje ukontrollerte eksplosjonar i våpendeponi den siste tida har vist. Noreg er med i ekspertgruppa.

Vidare støttar Noreg ei rekkje prosjekt som har til mål å betre lovgiving og internasjonalt samarbeid og å leggje til rette for innsamling og destruksjon av handvåpen i utsette område. I denne samanhengen går det føre seg eit nært samarbeid både med regionale, subregionale og frivillige organisasjonar.

Noreg har slutta seg til den felles EU-haldninga om handvåpen av 12. juli 2002.

Arbeidet med ein konvensjon om kontroll med eksport av konvensjonelle våpen

Frå norsk side går vi inn for betra global kontroll med alle våpenoverføringar. Vi støttar eit britisk initiativ om å setje i gang eit arbeid med ein internasjonal avtale om betre kontroll med omsetning av alle typar konvensjonelle våpen (Arms Trade Treaty, ATT). Det er m.a. lagt til grunn prinsipp som skal sikre at våpeneksport ikkje bryt embar-

goar eller blir brukt i samband med brot på menneskerettar eller internasjonal humanitærrett. Til liks med fleire andre land har Noreg i FN teke til orde for prinsipp som bør bli omfatta av ein ATT for å sikre at våpeneksport ikkje bryt med embargoar eller blir brukt i samband med brot på menneskerettane eller internasjonal humanitærrett. Saman med dei fleste medlemslanda i FN støtta Noreg at vi skulle vurdere å innleie eit arbeid i FN for å framforhandle ein ATT.

Ei ekspertgruppe blei nedsett i 2008 skal sjå på utsiktene for å komme i gang med forhandlingar om eit slikt dokument. Gruppa skal leggje fram ein rapport for Hovudforsamlinga hausten 2008. Ein ATT kan dessutan lette kontrollen med handel med handvåpen og såleis vere eit viktig skritt i arbeidet mot ulovleg handel med slike våpen. Det er likevel ingen tvil om at ein ATT som omfattar heilt sentrale eksport- og importland, ligg langt framme i tid.

5 Utanriksdepartementets arbeid for auka innsyn

Regjeringa ønskjer størst mogeleg innsyn i utførelsen av norsk forsvarsmateriell. I meldinga i år er det for første gong informert om utførsel av sivile varer til militære brukarar. Elles følgjer meldinga i hovudsak same formatet som st.meld. nr. 19 (2005–2006) og st.meld. nr. 33 (2006–2007).

Informasjonen i meldinga omfattar

- beskriving av varene som er utførte, mellom anna korleis varene fordeler seg på kategori A og B
- avslag på lisenssøknader
- løyve til formidling av forsvarsmateriell frå eitt tredjeland til eit anna
- løyve til overføring av produksjonsrettar
- utførsel av handvåpen
- relevante utlån av forsvarsmateriell frå forsvarsstyresmakta
- utførsel av sivile varer til militære brukarar
- utførsel av verneutstyr for humanitær mine-rydding

Det er lagt vekt på å gjere informasjonen meir oversiktleg ved bruk av grafiske framstillingar og forklaringar, mellom anna i form av fotnotar.

Dei siste åra er det gitt vesentleg utvida rett til innsyn i eksporten av forsvarsmateriell. Forsvarsbedriftene er pålagde rapporteringsplikt som krev godt innarbeidde system og rutinar.

Praktiseringa av innsynsretten må haldast innanfor dei avgrensingane som følgjer av teiepliktreglane i eksportkontrolllova. Etter lova pliktar alle å yte den hjelp Utanriksdepartementet treng for å kontrollere at føresegnene i lova eller forskriftene er følgde. Det gjeld alle opplysningar som blir rekna som nødvendige i samband med behandlinga av søknader om eksportlisens. Ein slik rett til innhenting av bedriftssensitiv informasjon har sitt motstykke i dei strenge teiepliktreglane i lova.

Då st.meld. nr. 33 (2006–2007) om eksporten av forsvarsmateriell i 2006 blei lagd fram i juni 2007, inviterte Regjeringa presse og organisasjonar til eit møte for å presentere innhaldet i meldinga. Regjeringa tek sikte på å halde fram med slike informasjonsmøte.

Likeins vil Regjeringa vidareføre praksisen med å konsultere og informere Stortinget om særleg omfattande og viktige saker. Det er etablert føreseielege retningslinjer for korleis Utanriksdepartementet skal praktisere regelverket. Dei årlege stortingsmeldingane som er framlagde sidan 1996, har gjort greie for denne praktiseringa og gitt omfattande innsyn i omfanget av eksporten. Regjeringa vurderar fortløpande ulike sider ved auka eksportkontroll og vil drøfte dette med Stortingets organar på egna måte.

6 Det nasjonale eksportkontrollapparatet

Utanriksdepartementet er nasjonal styresmakt og forvaltningsorgan for eksportkontrollen. Etter ein særskild kongeleg resolusjon har departementet fullmakt til å administrere eksportkontrolllova og utarbeide forskrifter og retningslinjer.

I tillegg til politiske spørsmål, regelverket og deltakinga i det internasjonale eksportkontroll-samarbeidet har Utanriksdepartementet ansvaret for lisensiering av både forsvarsmateriell og fleirbruksvarer (lisensieringsmynde). Departementet har òg ansvaret for å samordne den nasjonale innsatsen på eksportkontrollområdet. Det nasjonale eksportkontrollapparatet omfattar Tollvesenet, Politiets tryggingsteneste (PST) og Forsvaret. I enkelte saker kan det i tillegg vere aktuelt å samarbeide med andre etatar, særleg Forsvarets forskingsinstitutt (FFI), Institutt for energiteknikk (IFE) eller Statens strålevern.

Tollvesenet er ansvarleg for handhevinga av eksportkontrollen, PST for førebygging og etterforskning av mogelege brot på regelverket.

Auka oppgåver, mellom anna fleire og meir komplekse saker, krev tett samarbeid mellom involverte etatar. Utanriksdepartementet eit tverrinstitusjonelt samarbeid mellom dei involverte instansane med sikte på best mogeleg koordinering. Eit anna formål er å sikre god kompetanse- og ressursutnytting. Gruppa møtest jamleg.

I politilova av 4. august 1995 nr. 54 ble det i endring av 15. juni 2001 (§ 17b) m.a. lagt til at PST skal førebyggje og etterforske spreining av masseødeleggingsvåpen og av utstyr, materiale og teknologi for produksjon eller bruk av slike våpen. Vidare skal PST førebyggje og etterforske brot på føresegner i eller i medhald av *lov om kontroll med eksport*

av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. og lov til gjennomføring av bindende vedtak av De forente nasjoners Sikkerhetsråd eller anna lovgiving om tilsvarende særtiltak.

PST gjennomfører ein landsomfattande førebyggingsaktivitet retta mot relevante bedrifter, offentlege instansar, akademiske institusjonar og forskingssenter. Formålet er å informere om faren for spreining av masseødeleggingsvåpen og for ulovleg anskaffing av utstyr, teknologi og kunnskap til program for utvikling av slike våpen eller leveringsmiddel.

I tillegg til dei kontrollane Tollvesenet utfører på eige initiativ, samarbeider Utanriksdepartementet og PST med Tollvesenet om kontrollarbeidet. Slik kontroll kan gjelde verifikasjon av utførselsdokument og fraktdokument eller fysisk kontroll av varene. Ved gjennomgang av bedriftsrekneskapar skal Tollvesenet dessutan kontrollere dokument som gjeld den eksporten bedriftene har gjennomført. Vidare har PST og Tollvesenet styrkt samarbeidet om eksportkontroll i distrikta.

Ved fysisk tollkontroll, vurdering av tekniske eigenskapar og bruksområde for produkt, teknologi eller tenester kan det trekkjast vekslar på ekspertise hos FFI eller IFE.

Som resultat av informasjonsutvekslinga i dei multilaterale eksportkontrollregima har Utanriksdepartementet etablert ein database over utanlandske importørar og brukarar som det knyter seg visse bekymringar til i spreiningssamanheng. Denne databasen er tilgjengeleg for Tollvesenet, og planlagd utførsel til desse mottakarane kan dermed oppdagast og undersøkjast nærmare. Databasen blir oppdatert jamleg.

7 Saksbehandling i Utanriksdepartementet ved lisensiering

Utanriksdepartementet har ansvaret for behandlinga av søknader om eksportlisens både når det gjeld forsvarsmateriell (liste I) og fleirbruksvarer (liste II).

Oppgåvene til Utanriksdepartementet er heimla i lov og forskrift.

I utgangspunktet har kvar eksportør eit sjølvstendig ansvar for å sjå til at varer, teknologi eller tenester med lisensplikt ikkje blir utførte utan at det ligg føre gyldig utførselsløyve frå Utanriksdepartementet. For å sikre slik etterleving er departementet som forvaltningsorgan pålagt å sikre at eksportørane har tilstrekkeleg kunnskap om regelverket og kontrollføresegnene.

Lisensieringsoppgåvene inneber at departementet må sitje inne med særskild ekspertise for å kunne vurdere både tekniske, rettslege og kontrollmessige aspekt i samband med søknader om eksportlisens. I tvilstilfelle avgjer departementet om ei vare eller ein teknologi er lisenspliktig.

Kontrollistene (liste I og liste II) er formelt ein del av forskriftsverket. Dei er ikkje tekne direkte inn i forskrifta, men utgjer sjølvstendige lister. På denne måten kan departementet gjere nødvendige endringar i listene ved behov. Av omsyn til eksportørane søkjer departementet å avgrense oppdateringar av listene til éin gong i året. Det kan likevel oppstå situasjonar som gjer at listene må endrast eller oppdaterast på kort varsel, t.d. i tilfelle der det blir gjort vedtak i eitt av eksportkontrollregima om å innføre kontroll på nye teknologiar som er særleg utsette i militær samanheng. Informasjon om endringar blir straks lagd ut på heimesidene til departementet (www.eksportkontroll.mfa.no).

Kontroll med ikkje-listeførte varer – «fangar alt»

Varer og teknologi som ikkje er omfatta av varelistene, kan likevel ha stort potensial i samband med utvikling eller produksjon av masseødeleggingsvåpen. For å kunne fange opp forsøk på å anskaffe ikkje-listeførte varer for bruk i program for utvikling av masseødeleggingsvåpen, er det etablert såkalla «fangar alt»-reglar. Det inneber at det er lisensplikt for alle typar varer, teknologi eller tenester uavhengig av varelistene når det er kjent eller

ein burde ha forstått at dei er tenkte til bruk i eit masseødeleggingsvåpen- eller missilprogram. Denne kontrollen er blitt viktigare dei siste åra og medfører svært krevjande saksbehandling.

Forskriftsendringar i 2005 inneber at det òg krevst utførselslisens for ikkje-listeførte fleirbruksvarer til land under våpenembargo vedteken av Tryggingrådet når det ligg føre opplysningar om at varene er meinte til militær bruk. Dette er i tråd med konsensusvedtak i Wassenaar-samarbeidet i 2003 og med EU-retten.

Forskrifta inneheld òg ei føresegn om at det er lisensplikt for alle typar varer, teknologi eller tenester til militær bruk i land der det er krig, der krig truar eller der det er borgarkrig.

Kontroll med immateriell teknologioverføring

Immateriell overføring av sensitiv programvare, teknologi eller kunnskap kan m.a. skje munnleg eller ved bruk av telefaks eller elektroniske medium som Internett. Immateriell teknologioverføring krev difor andre kontrolltiltak enn den tradisjonelle grensekontrollen Tollvesenet utfører. Dei multilaterale eksportkontrollregima har dei siste åra drøfta tiltak som kan vere effektive i denne samanhengen.

Det er brei semje om at elektroniske leveransar av sensitiv programvare og teknologi representerer eit svakt ledd i eksportkontrollen, og at deltarlanda må kontrollere overføring av sensitiv teknologi gjennom lisensieringskrav på nasjonal basis.

I den norske eksportkontrollavgivinga er immaterielle teknologioverføringar omfatta av det generelle regelverket. Slike overføringar krev løyve frå Utanriksdepartementet på same måten som annan eksport av produkt, teknologi og tenester som er omfatta av kontrollistene. Kontrollen skjer i nært samarbeid med næringslivet, og departementet legg stor vekt på informasjon og dialog også i dette spørsmålet. EU vedtok felles kontrollmekanismer for immateriell teknologioverføring i 2000, og det blir arbeidd med sikte på å etablere felles standardar innanfor dei multinasjonale eksportkontrollregima.

7.1 Eksportkontroll med forsvarsmateriell

Etter retningslinjene skal våpen og ammunisjon (kategori A-materiell) berre leverast til statlege styresmakter, eller til dei som opptre på vegner av styresmaktene. Dette må dokumenterast. Eksportkontrollen omfattar ikkje aktivitetane til det norske forsvaret. Det er gjort unntak frå reglane når utstyret skal brukast av norske styrkar i utlandet, t.d. i samband med internasjonale operasjonar, under minerydding eller som ledd i kampen mot internasjonal terrorisme, eller når mottakaren er forsvarsstyresmakta i eit NATO- eller EU-land. Forsvarsdepartementet er pålagt å rapportere om slik utførsel kvart år.

Regelverket stiller ikkje krav om innhenting av løyve frå Utanriksdepartementet ved marknadsføring. Men slik verksemd er så langsiktig og ressurskrevjande at bedriftene normalt vil ha førehandstilsegn om at eksportlisens kan påreknast før dei legg ned store ressursar. Utanriksdepartementet behandlar førespurnader om førehandstilsegn i samsvar med retningslinjene som om det gjaldt konkrete lisenssøknader. Når departementet gir førehandstilsegn, tek ein alltid atterhald om at spørsmålet om eksportlisens vil bli vurdert i lys av situasjonen idet ein konkret søknad ligg føre.

Konvensjonell våpeneksport er i utgangspunktet eit nasjonalt ansvar, og må òg sjåast i samanheng med eigne trygging- og beredskapsinteresser. Det er eit positivt trekk at det dei siste åra er utvikla auka internasjonalt samarbeid og koordinering også på dette området. Dette samarbeidet har òg bana veg for opnare forhold omkring eksportaktivitetane som landa driv.

Dersom ein eksportsøknad rører ved viktige forsvarsspørsmål eller materiellsamarbeidet med andre land, skal det innhentast uttale frå Forsvarsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet skal konsulterast når ein søknad rører ved viktige norske næringsinteresser.

Samarbeidsavtalar

Ved underleveransar frå Noreg til ein utanlandsk produsent i tilfelle der det ligg føre ein styresmaktgodkjend samarbeidsavtale mellom den norske og den utanlandske bedrifta, kan Utanriksdepartementet fråvike kravet om sluttbrukarkontroll. Per 1. april 2008 ligg det føre i overkant av 50 slike samarbeidsavtalar. Ordninga gjer at utsiktene til å få utførselsløyve er tilstrekkeleg kjende for eksportørane, og er såleis med på å sikre norske bedrifter

truverde i ein konkurranseutsett internasjonal marknad for forsvarsmateriell.

Oppfølgingsleveransar

Fordi forsvarsmateriell ofte har lang levetid, er det nødvendig å vedlikehalde, reparere og kjøpe reservedelar til utstyret i lang tid. Tilgang til framtidig vedlikehald og reservedelar er som regel ein del av kontraktvilkåra. Som forvaltnings- og kontrollorgan legg Utanriksdepartementet stor vekt på nært samarbeid med vedkommande eksportør frå sak til sak.

Eksportkontrollforskrifta opnar for at eit utførselsløyve kan kallast tilbake dersom lisensnehavaren i vesentleg grad misbruker løyvet, eller dersom det skjer vesentlege endringar i grunnlaget løyvet blei gitt på.

Kontroll med formidling mellom tredjeland

Det følger av eksportkontrollforskrifta at handel, formidling eller annan bistand ved sal av militære varer og teknologi som er omfatta av liste I, frå eitt framandt land til eit anna, er forbode utan løyve frå Utanriksdepartementet.

Noreg har engasjert seg aktivt internasjonalt for å oppnå semje om felles kriterium som utgangspunkt for nasjonal leverandørlandskontroll med formidling av våpen. Formålet er å sikre at den nasjonale eksportkontrollen på våpeneksportområdet ikkje blir undergraven gjennom smothol i form av formidlingsaktivitetar som styresmaktene ikkje har kontroll med. Det er ei målsetjing at flest mogeleg land innfører kontroll med formidling. Slik blir det vanskelegare for formidlarar å operere utan å bli kontrollerte av styresmaktene.

Handvåpen

Norske bedrifter produserer ikkje militære handvåpen, og slike våpen blir såleis ikkje eksporterte frå Noreg. Utførselen av handvåpen omfattar i all hovudsak samle-, jakt- og konkurransevåpen. Før det kan innvilgast eksportlisens, må det liggje føre løyve til å importere våpenet og løyve til å eige slike våpen i importlandet, eller dokumentasjon på at den aktuelle våpenforhandlaren har nødvendig autorisasjon. I kapittel 9 er det gitt ei oversikt over omfanget av denne eksporten.

Noreg arbeider aktivt i relevante internasjonale forum, mellom anna i FN, Wassenaar-samarbeidet og OSSE, med sikte på å komme til semje om tiltak for å hindre at handvåpen blir omsette ulovleg eller blir leverte til grupper som styresmaktene ikkje

har kontroll med, og dermed fører til destabilisering eller medverkar til å eskalere konflikhtar i utsette område.

Klassifisering av forsvarsmateriell

Liste I er ei nasjonal liste over 20 kategoriar forsvarsmateriell. Utgangspunktet er at alle varer i dei 20 kategoriane som er spesielt konstruerte eller modifiserte for militære formål, er lisenspliktige. I dei fleste tilfelle er det uproblematisk å avgjere om ei vare er omfatta av liste I, og dermed lisenspliktig ved utførsel. Derimot kan det oppstå tilfelle der det er vanskeleg å avgjere om vara er omfatta av liste I. Ein av grunnane til det er at den teknologiske utviklinga dei seinare åra har ført til meir komplekse og sofistikerte varer, og at nyare teknologi med militære applikasjonar i større grad enn før blir utvikla innanfor sivile teknologiprojekt. I slike tilfelle innhentar departementet vurderingar og råd frå relevante fagmiljø, til dømes Forsvarets forskingsinstitutt (FFI), Marinen, Luftforsvaret, Forsvarets mikrobiologiske laboratorium eller Institutt for energiteknikk (IFE). Utanriksdepartementet har fullmakt til å gjere endelege vedtak i spørsmål om produktklassifisering og lisensplikt.

Når departementet har avgjort at ei vare blir omfatta av liste I, blir det vurdert om vara skal klassifiserast som kategori A- eller B-materiell. I den vidare behandlinga av ein søknad om utførselslisens blir det bestemt kva landgruppe det endelege mottakarlandet tilhøyrer. Med utgangspunkt i stortingsvedtaket frå 1959 blir ei rekkje element lagde til grunn i ei slik vurdering, mellom anna om det er borgarkrig i mottakarlandet, eller om det er krig eller krig truar i området. I tillegg blir det lagt vekt på den politiske stabiliteten i mottakarlandet, tilhøvet til naboland, til dømes med omsyn til eventuelle territoriale krav, og på den generelle tryggingssituasjonen i landet eller området. Omsynet til menneskerettane og styresettet i mottakarlandet tel òg med i vurderinga.

Praktiseringa av retningslinjene frå Utanriksdepartementet er eit erfaringsbasert system. Avgjerder om å klarere eit land som mottakar av forsvarsmateriell frå Noreg blir tekne på grunnlag av konkrete søknader om eksportlisens. Som hovudregel vil klarering av eit land som mottakar av A- og B-materiell danne presedens.

I tillegg til lisensplikta for varer som er omtalte på varelister I, er det lisensplikt for alle typar varer, teknologi eller tenester til militær bruk i land der det er krig, der krig truar eller der det er borgarkrig, og til land som er underlagde våpenembargo vedteken av Tryggingrådet.

7.2 Eksportkontroll med fleirbruksvarer

Vareliste II frå Utanriksdepartementet er ei samstilling av varelistene for fleirbruksvarer i dei multilaterale eksportkontrollregima. Dette er sivile varer som òg har viktige militære bruksområde. Fleirbruksvarer kan m.a. vere visse kjemikalier, biologiske substansar, verktøymaskiner, laserar, gassovervakingsutstyr, grafitt, høgtrykksdyser, hydrofonar, måleutstyr, optisk materiale eller radarsystem.

Alle land som deltek i dei internasjonale ikkje-spreiings- og eksportkontrollregima, forpliktar seg til å gjennomføre nasjonal kontroll med utgangspunkt i felles varelister og retningslinjer.

Gjennom det nasjonale lisensierings- og kontrollarbeidet skal vara det er søkt om eksportløyve for, klassifiserast med tanke på mogeleg militær bruk, og sluttmottakar og sluttbruk skal fastslåast. Også risikoen for uønskt reeksport eller overføring til bruk i militære aktivitetar i mottakarlandet skal departementet vurdere.

Arbeidet med å bestemme om ei vare eller ein teknologi er omfatta av varelistene, krev særskild teknisk ekspertise. Liste II (fleirbruksvarer) er omfattande og svært detaljert når det gjeld tekniske eigenskapar. Medlemslanda i dei multilaterale eksportkontrollregima har vedteke ved konsensus at fleirbruksvarene på liste II er har signifikant potensial som element i utvikling, bruk eller produksjon av våpen, mellom anna masseødelegingsvåpen og leveringsmiddel (missil) for slike våpen. Vidare omfattar liste II fleirbruksvarer som kan brukast til konvensjonelle militære operasjonar. Tenester knytte til varer og teknologi på liste II krev òg løyve frå Utanriksdepartementet før dei kan leverast til utlandet.

For å avgjere om ei vare eller ein teknologi trefter parameterane og beskrivingane i liste II, kan eksportøren gjere ei sjølvstendig vurdering av vara ut frå beskrivinga i varelister. Basert på denne vurderinga og tekniske datablad, brosjyrrar og liknande gjer så departementet si eiga sakkunnige vurdering. Er konklusjonen at vara krev eksportlisens, blir neste skritt å vurdere oppgitt sluttbruk og sluttbrukar for å forvise seg om at eksporten utelukkande har sivile formål. Til hjelp i slike vurderingar har departementet tilgang til omfattande informasjon som m.a. er utveksla innanfor dei multilaterale eksportkontrollregima. I tillegg til informasjon om sluttbrukaren vurderer departementet ei rekkje andre sider ved risikoen for at ei vare kan komme på avvegjar, bli omadressert undervegs

eller på annan måte komme til å bli brukt i militære aktivitetar.

I tillegg til lisensplikta for varer som er oppførte på liste II, er det lisensplikt for alle varer uavhengig av listene dersom det er kjent eller burde vere forstått at vara skal inngå i utvikling eller produksjon av masseøydeleggingsvåpen eller leveringsmiddel (missil) for slike våpen. Slike «fangar alt»-saker stiller store krav til teknisk ekspertise og tilgjengeleg informasjon om både sluttbruk og sluttbrukar. Iran-forskrifta om gjennomføring av FN-sanksjonane mot landet har ført til ein kraftig auke i talet på komplekse saker som departementet skal behandle. I tillegg medfører denne kontrollmekanismen behov for målretta og tydeleg informasjon til næringslivet og samfunnet generelt om desse lovreglane.

Kontrollen som skal hindre levering av fleirbruksvarer eller -teknologi frå norske bedrifter som kan brukast i utvikling av masseøydeleggingsvåpen, er på mange måtar meir komplisert enn for militært materiell. Faren for at slike varer skal komme i hendene på terroristar eller i skjulte program for masseøydeleggingsvåpen, gjer denne kontrollen endå meir utsett. Sluttbrukarkontrollen i samband med eksport av fleirbruksvarer er såleis utfordrande.

Sentrale element i vurderinga av om ein leveranse av ei fleirbruksvare kan tillatast, er om vara kan brukast i tilknytning til våpen, deriblant masseøydeleggingsvåpen, og kven sluttbrukaren er. Når det er søkt om eksport av fleirbruksvarer, blir det gjort ei grundig teknisk vurdering av bruksområdet til produktet og om det kan tenkjast brukt i samband med masseøydeleggingsvåpen. Sluttbrukaren blir òg grundig vurdert ut frå opplysningar som ligg føre etter informasjonsutveksling i dei multilaterale regima eller bilateralt. Dersom departementet innvilgar lisens, må det liggje føre dokumentasjon på kva vara skal brukast til, og kvar ho skal brukast eller installerast. I særlege tilfelle blir det i tillegg sett som vilkår at vara skal kunne inspirerast av norske representantar utan forvarsel for å sikre at bruken er i tråd med det som er føresett.

Utanriksdepartementet vurderer òg om vara som det blir søkt om løyve til å utføre, er relevant for den oppgitte sluttbruken både i mengd og teknisk kapasitet. Søknaden blir avslått dersom det synest å vere overvekt av risiko for at vara skal inngå i eit våpenprogram i eit sluttbrukarland.

Søknaden blir òg avslått dersom eit anna medlemsland i eitt av dei multilaterale regima har rapportert avslag på ein identisk søknad. Avslag på ein eksportsøknad og bakgrunnen for avslaget blir

rapportert til det relevante eksportkontrollregimet. Deltakarlanda skal ikkje undergrave avslag innbyrdes ved å innvilge identiske søknader. Det er dessutan etablert konsultasjonsmekanismer for at partane skal kunne avklare eventuelle spørsmål om innhaldet i og bakgrunnen for notifiserte avslag.

I lys av dei sivile bruksområda fleirbruksvarer kan ha, er det viktig at eksportkontrollorgana har kompetanse og ressursar nok til å behandle søknader om eksport på ein forsvarleg og kompetent måte og på rimeleg tid.

For å sikre at Noreg etterlever dei omfattande krava til kjernefysisk eksportkontroll, er det etablert særskilde retningslinjer som Utanriksdepartementet skal følgje i behandlinga av søknader som gjeld visse særleg sensitive kjernefysiske varer.

Bevisstgjerung gjennom informasjon til eksportørane

Eit vilkår for å kunne gjennomføre ein mest mogeleg effektiv eksportkontroll er at det er etablert eigna samarbeid og dialog med produsentar og leverandørar av sensitive varer og teknologi. Departementet legg ein god del arbeid i å føre dialog med teknologibedrifter for å sikre at alle partar er kjende med regelverket, og at det er etablert interne rutinar for å sikre at bedrifta etterlever det. I tillegg til kontakten mellom kvar bedrift eller eksportør og departementet blir det årleg halde orienteringsmøte for eksportørane.

Både dei multilaterale eksportkontrollregima og Tryggingrådet har fatta vedtak og innført sanksjonar mot enkeltland som krev tett samarbeid og dialog med potensielle teknologileverandørar. Utanriksdepartementet legg stor vekt på dialog med og informasjonsverksemd overfor norsk næringsliv.

Det er òg viktig for departementet å vere tilgjengeleg for næringslivet i det daglege arbeidet, både ved telefonkontakt, bruk av e-post og ved personleg kontakt. Også andre aktørar i det nasjonale apparatet har kontakt med relevante eksportørar og potensielle leverandørar av sensitive varer i informasjonsaugemed, m.a. Tollvesenet og Politets tryggingsteneste (PST).

Det er svært viktig at norske teknologibedrifter og -institusjonar har tillit til at norske styresmakter gjennomfører ein ansvarleg eksportkontroll. For å sikre dette er informasjonsarbeid og etablering av etterlevingsrutinar i relevante bedrifter ei viktig oppgåve for Utanriksdepartementet.

Informasjon om eksportkontrollen er lagd ut på Internett under www.eksportkontroll.mfa.no. Departementet legg vekt på å skaffe publikum

auka kunnskap om eksportkontroll og ikkje-spreiing, og arbeider stadig med å halde informasjonen på heimesida oppdatert og relevant.

8 Norsk forsvarsindustri og internasjonalt samarbeid

Dei siste ti åra har det gått føre seg ei omfattande tilpassing av forsvarsindustrien i Noreg. Ei drivkraft i denne utviklinga har vore det stadig aukande innslaget av teknologi i forsvarsmateriellet og kompleksiteten og dei store kostnadene ved utvikling av forsvarsmateriell.

Forsvarsmateriell er blitt stadig dyrare å utvikle, og tettare samarbeid om utvikling og produksjon av nytt materiell er blitt nødvendig. Fleire norske forsvarsindustribedrifter sit inne med viktig nisjekompetanse. Norsk forsvarsindustri har difor utvikla eit tett samarbeid med internasjonale partnerar.

Ved større materiellkjøp (over 75 millionar kroner) frå utlandet arbeider Forsvarsdepartementet aktivt for at norsk forsvarsindustri skal kunne delta som underleverandør. I fleire tilfelle er det gjennom gjenkjøpsavtalar etablert langvarig samarbeid mellom norsk og utanlandsk forsvarsindustri om

materiellutvikling og -produksjon. Større materiellkjøp i Forsvaret (over 500 millionar kroner) skal godkjennast av Stortinget.

Norske styresmakter fokuserer på industriprosjekt som kan medverke til effektive løysingar for Forsvaret, og som samtidig støttar opp om behovet for eit meir integrert samarbeid med allierte. Dei største forsvarsindustribedriftene og mest aktuelle partnerane for norsk forsvarsindustri er lokaliserte i USA og i EU-landa.

For forsvarsindustrien i mindre land kjem fleirnasjonalt samarbeid om anskaffing og utvikling av forsvarsmateriell til å bli stadig meir avgjerande for å sikre at industrien kan overleve på lengre sikt. Noreg vil difor prioritere fleirnasjonale løysingar med utvalde samarbeidspartnerar framover.

Forsvarsmateriellsamarbeid går føre seg mellom dei nordiske landa, mellom allierte land og multilateralt innanfor ramma av NATO og EU.

9 Eksporten av forsvarsmateriell i 2007

Dette kapitlet gir informasjon om eksporten av forsvarsmateriell basert på utførselsverdien ved sal av varer, teknologi og tenester som er omfatta av liste I.

Til liks med st.meld. nr. 19 (2005–2006) og st.meld. nr. 33 (2006–2007) gir denne meldinga òg informasjon om utførsel av handvåpen frå Noreg og om eige materiell som forsvarsmakta bruker i utlandet. Som det går fram av oversikta i tabell 9.6, eksporterer ikkje Noreg militære handvåpen. Utførselen gjeld i all hovudsak antikke våpen til samlarar og jakt- og konkurransevåpen.

Vidare blir det informert om løyve som er innvilga til formidling av forsvarsmateriell mellom to tredjeland, og om løyve til å overføre produksjonsrettar til utlandet.

For første gong blir det òg informert om utførsel av sivile varer til militære sluttbrukarar og om utførsel av utstyr for bruk i humanitære aksjonar (minerydding).

Oversiktene inneheld ikkje opplysningar om mellombels utførsel av varer for demonstrasjon eller reparasjon, eller om varer som skal returnerast til Noreg. Det blir gitt informasjon om avslag på søknader om eksportlisens. Avslag som er tekne med i oversikta, er formelle avslag på lisens-søknader som har vore behandla på grunnlag av det norske eksportkontrollregelverket. På bakgrunn av samarbeidet som er inngått i tilknytning til EU-kodeksen, er det òg vist til kva kriterium i kodeksen som er bakgrunn for avslaga. På denne måten er Noreg med på å fremje høg internasjonal standard når det gjeld innsyn i utførselen av forsvarsmateriell.

Fordi større leveransar kan skje i eitt år og ikkje i eit anna, er det naturleg at det oppstår variasjonar i verdien av utførselen av forsvarsmateriell frå år til år.

Eksporten av forsvarsmateriell og tenester

Eksporten av forsvarsmateriell, tenester og utførte reparasjonar, og avslag på søknader om eksportlisens knytte til liste I, går fram av desse oversiktene¹ og figurane:

Tabell 9.1 Totalar for eksport av forsvarsmateriell i 2006 og 2007

Tabell 9.2 Eksport av A- og B-materiell fordelt på grupper av land

Tabell 9.3 Detaljar ved eksporten fordelt på land og vareposisjonar i liste I

Tabell 9.4 Utførte tenester knytte til liste I

Tabell 9.5 Reparasjonar i Noreg for utanlandske oppdragsgivarar

Tabell 9.6 Oversikt over utførsel av handvåpen

Tabell 9.7 Oversikt over eige materiell som forsvarsmakta utfører

Tabell 9.8 Sivile varer til militære sluttbrukarar

Tabell 9.9 Verneutstyr for humanitær minerydding

Figurar:

Fig. 9.1 Fordeling av eksporten av A-materiell på regionar

Fig. 9.2 Fordeling av eksporten av A-materiell på regionar

Fig. 9.3 Utførselen fordelt på posisjonane i liste I

Fig. 9.4 Utviklinga i eksporten av forsvarsmateriell 2002–2007

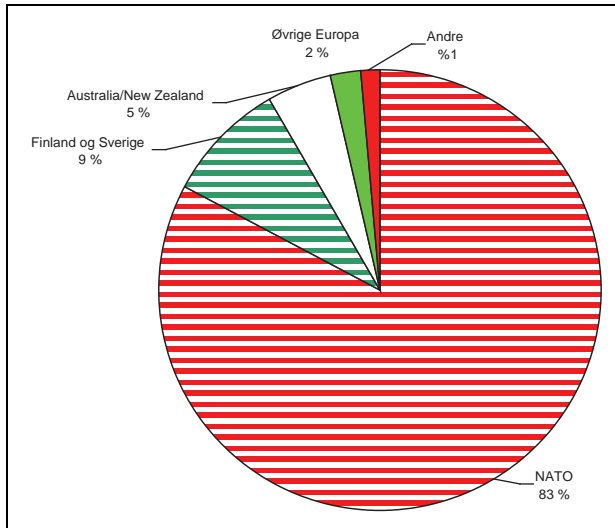
Kapittel 9.11 gjer greie for avslag på søknader om lisens i 2007. I kapittel 9.2 er det opplyst om løyve til overføring av produksjonsrettar og formidling av forsvarsmateriell i 2007.

Eit oversyn over bedrifter som har rapportert om eksport av forsvarsmateriell i 2007, er å finne i kapittel 9.15.

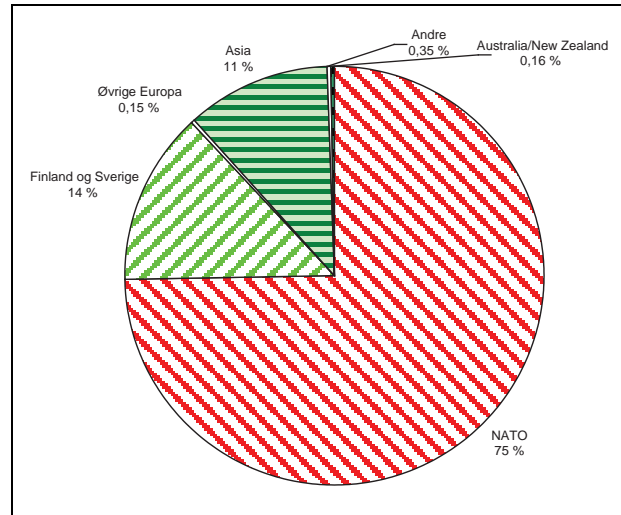
Den samla verdien av eksporten i 2007 var om lag 3,6 milliardar kroner. Av dette utgjorde sal ca. 3,2 milliardar, tenester om lag 308 millionar kroner og reparasjonar for utanlandske eigarar ca. 130 millionar kroner. A-materiell utgjorde i overkant av 2 milliardar kroner og B-materiell nær 1,2 milliardar kroner.

I 2006 utgjorde den samla eksporten ca. 3,5 milliardar. Til samanlikning var den samla verdien av eksporten om lag 2,9 milliardar kroner i 2005, 2 milliardar i 2004 og 3 milliardar kroner i 2003.

¹ Tala er framstilte i tusen kroner.

Figur 9.1 Fordeling på regionar, A-materiell

Figur 9.2 Fordeling på regionar, B-materiell

Sverige, Finland og medlemslanda i NATO er dei største mottakarane av forsvarsmateriell frå Noreg.

I 2007 gjekk 83 % av eksporten av A-materiell til NATO-landa, av B-materiell 75 %, mens høvesvis 9 % og 14 % gjekk til Finland og Sverige. I 2006 utgjorde eksporten til NATO-landa 86 % for A-materiell og 55 % for B-materiell, mens Finland og Sverige var mottakar av høvesvis 8 % og 13 % av eksporten.

Oversiktene over verdien av eksporten i 2007 viser ein vesentleg nedgang i eksporten av B-materiell og i verdien av tenester for utanlandske oppdragsgivarar, overføring av produksjonsrettar og

formidling av sal av forsvarsmateriell mellom to tredjeland. I 2007 var det ein vesentleg auke i salet av A-materiell (nær 45 % frå 2006). Nedgangen i salet av B-materiell var på 22 %.

Totalt auka verdien av eksporten av forsvarsmateriell frå 2006 til 2007 med 4,6 %. Det var auke i eksporten til Latvia, Polen, Sverige, Tyskland og USA. Samtidig var det nedgang i eksporten til Australia, Canada, Kuwait og Spania.

I 2007 blei det utferdta 1444 lisensar for sal av varer på liste I og for tenester og retur av varer til utanlandske eigarar. I same perioden låg det føre 2612 gyldige lisensar.

Tabell 9.1 Eksport av forsvarsmateriell

		2004	2005	2006	2007	Endring	
Utførsel		Verdi x 1000 kr					%
Sal	A-materiell	976 131	1 342 787,0	1 439 774,0	2 053 984,0	614 210	45,74 %
Sal	B-materiell	1 038 707	1 114 083,9	1 478 541,8	1 144 103,0	-334 439	-22,62 %
Sal	Totalt (A+B)	2 014 838	2 456 870,9	2 918 315,8	3 198 087,0	279 771	9,59 %
Teneste, Retur utl., Produksjonsrett, Formidling		364 738	470 718,0	597 678,0	450 850,0	-146 828	-24,57 %
Sum		2 379 576,0	2 927 588,9	3 515 993,8	3 648 937,0	132 943,2	3,78 %

9.1 Utvikling i eksporten av forsvarsmateriell, tenester og reparasjonar

---

Tabell 9.1 og figur 9.4 viser utviklinga i eksporten av forsvarsmateriell i kategori A og B og utførte tenester og reparasjonar knytte til liste I for utanlandske oppdragsgivarar.

9.2 Eksporten av kategori A-materiell fordelt på grupper av land

---

Figur 9.1 viser korleis den samla eksporten av kategori A-materiell (våpen og ammunisjon) fordeles seg på grupper av mottakarar. Det går fram at NATO-landa var den desidert største mottakaren av forsvarsmateriell i kategori A i 2007 med 83 %, deretter kom Sverige og Finland med 9 %.

9.3 Eksporten av kategori B-materiell fordelt på grupper av land

---

Figur 9.2 viser korleis den samla eksporten av kategori B-materiell (anna militært materiell) fordeles seg på grupper av mottakarar. NATO-landa var i 2007 den største mottakaren av forsvarsmateriell i kategori B med 75 %. Deretter følgjer Sverige og Finland med til saman 14 %. I kapittel 9. 4 (tabell 9.2) og kapittel 9.6 (tabell 9.3) er det informert meir i detalj om mottakarland, eksporterte varer og verdiar.

9.4 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land

Tabell 9.2 viser korleis verdien av det eksporterte forsvarsmateriellet fordeles seg på mottakarlanda. Verdien av eksporten er vist i 1000 kroner. Tabell 9.2 viser òg endring frå 2005 og 2006 for kvart av landa.

Eksport av forsvarsmateriell frå Noreg i 2007, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreiingssamarbeid

Tabell 9.2 Verdi eksport av forsvarsmateriell (x 1000 NOK)

Land	CC	2005			2006			2007			Endring 2006–2007	
		A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)		
Albania	AL	0,0	1 303,0	1 303,0	0	0	0	0	0	372	372	372
Austerrike	AT	728,0	1 200,0	1 928,0	557	744	1 301	15 510	133	15 643	14 342	14 342
Australia	AU	218 350,0	4 931,0	223 281,0	55 023	222 387	277 410	96 739	1 870	98 609	-178 801	-178 801
Belgia	BE	1 472,0	10 265,0	11 737,0	9 098	23 255	32 353	3 680	21 604	25 284	-7 069	-7 069
Brasil	BR	295,0	0,0	295,0	421	0	421	0	0	0	-421	-421
Bulgaria	BG	0,0	657,0	657,0	142	1 237	1 379	0	1 400	1 400	21	21
Canada	CA	29 656,0	13 928,0	43 584,0	151 598	75 316	226 914	51 101	10 931	62 032	-164 882	-164 882
Chile	CL	1 615,0	15 100,0	16 715,0	1 159	2 935	4 094	3 767	2 210	5 977	1 883	1 883
Danmark	DK	7 378,0	1 315,0	8 693,0	10 371	14 982	25 353	10 655	6 805	17 460	-7 893	-7 893
Dei Sameinte Arabiske Emirata	AE	0,0	1 646,0	1 646,0	0	0	0	0	4 501	4 501	4 501	4 501
Ecuador	EC	0,0	0,0	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0
Egypt	EG	0,0	11 318,0	11 318,0	0	11 157	11 157	0	0	0	-11 157	-11 157
Estland	EE	4 532,0	3 495,0	8 027,0	1 205	2 000	3 205	0	0	0	-3 205	-3 205
Finland	FI	21 014,0	16 000,0	37 014,0	86 324	49 425	135 749	109 377	7 009	116 386	-19 363	-19 363
Frankrike	FR	8 782,0	25 940,0	34 722,0	22 492	17 562	40 054	13 916	32 894	46 810	6 756	6 756
Grønland	GL	151,0	0,0	151,0	450	0	450	406	0	406	-44	-44
Hellas	GR	1 078,0	3 050,0	4 128,0	619	0	619	29 147	3 320	32 467	31 848	31 848
Hong Kong (Kina)	HK	0,0	9,0	9,0	0	0	0	0	0	0	0	0
India	IN				0	6	6	0	0	0	-6	-6
Irland	IE	5 343,0	1 038,0	6 381,0	1 798	4 931	6 729	36 675	345	37 020	30 291	30 291
Island	IS	140,0	0,0	140,0	272	0	272	312	1 817	2 129	1 857	1 857
Italia	IT	45 267,0	4 603,0	49 870,0	8 457	30 222	38 679	7 683	5 313	12 996	-25 683	-25 683
Japan	JP	0,0	0,0	0,0	454	0	454	392	0	392	-62	-62
Jordan	JO	0,0	1 098,0	1 098,0	0	1 204	1 204	0	833	833	-371	-371

Eksport av forsvarsmateriell frå Noreg i 2007, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreiingssamarbeid

Tabell 9.2 Verdi eksport av forsvarsmateriell (x 1000 NOK)

Land	CC	2005			2006			2007			Endring 2006–2007
		A-materiell	B-materiell	Totalt (A+B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A+B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A+B)	
		Kroatia	HR	0,0	811,0	811,0	90	0	90	139	
Kuwait	KW	0,0	170 059,0	170 059,0	0	171 658	171 658	0	0	0	-171 658
Kypros	CY	0,0	19 856,0	19 856,0	0	602	602	0	7 640	7 640	7 038
Latvia	LV	20,0	517,9	537,9	604	394	998	37 616	11 146	48 762	47 764
Litauen	LT	0,0	12 607,0	12 607,0	0	2 103	2 103	462	7 166	7 628	5 525
Luxembourg	LU	243,0	1 345,0	1 588,0	6 516	1 942	8 458	1 649	6 589	8 238	-220
Macau	MO	0,0	0,0	0,0	0	259	259	0	0	0	-259
Makedonia	MK	0,0	0,0	0,0	0	0	0	0	0	0	0
Malaysia	MY	4 870,0	1 430,0	6 300,0	6 046	2 927	8 973	0	8 560	8 560	-413
Malta	MT	0,0	70,0	70,0	0	0	0	0	105	105	105
Nederland	NL	22 777	12 852	35 629	2 629	19 766	22 395	0	7 548	7 548	-14 847
New Zealand	NZ	235	83	318	5 793,0	0	5 793	10	0	10	-5 783
Oman	OM	0	19 447	19 447	0,0	16 187	16 187	0	12 510	12 510	-3 677
Polen	PL	33 736	14 624	48 360	75 395,0	1 142	76 537	192 306	4 074	196 380	119 843
Portugal	PT	0	382	382	0,0	770	770	0	0	0	-770
Qatar	QA	0	28 973	28 973	0,0	0	0	0	0	0	0
Romania	RO	0	0	0	0,0	1 830	1 830	0	7 700	7 700	5 870
Saudia-Arabia	SA	0	49 507	49 507	0,0	5 654	5 654	0	100 231	100 231	94 577
Serbia og Monte-negro	CS	0	0	0	0,0	0	0	0	0	0	0
Singapore	SG	4 684	6 137	10 821	1 197,0	5 191	6 388	9 975	1 433	11 408	5 020
Slovakia	SK	0	5 023	5 023	201,0	1 800	2 001	1 104	23 500	24 604	22 603
Slovenia	SI	0	1 787	1 787	0	2 331,8	2 331,8	0	2 350	2 350	18
Spania	ES	43 616	32 275	75 891	26 341	65 936	92 277	4 955	25 443	30 398	-61 879
Storbritannia	GB	74 538	18 867	93 405	70 533	44 978	115 511	104 081	13 754	117 835	2 324
Sveits	CH	11 817	3 740	15 557	10 031	7 357	17 388	26 892	1 155	28 047	10 659
Sverige	SE	36 641	118 179	154 820	21 675	142 105	163 780	72 958	147 607	220 565	56 785

Eksport av forsvarsmateriell frå Noreg i 2007, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreiingssamarbeid

Tabell 9.2 Verdi eksport av forsvarsmateriell (x 1000 NOK)

Land	CC	2005			2006			2007			Endring 2006–2007
		A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	
Sør-Afrika	ZA	415	845	1 260	2 122	0	2 122	1 578	207	1 785	-337
Sør-Korea	KR	1 820	0	1 820	1 121	0	1 121	2 475	586	3 061	1 940
Tanzania	TZ	1	0	1	0	0	0	2	0	2	2
Thailand	TH	119	3 021	3 140	0	686	686	11 702	0	11 702	11 016
Trinidad & Tobago **	TT	0	0	0	0	0	0	0	696	696	696
Tsjekkia	CZ	611	5 021	5 632	36	5 822	5 858	22 077	7 961	30 038	24 180
Tyrkia	TR	827	0	827	1 155	12 473	13 628	477	2 543	3 020	-10 608
Tyskland	DE	36 885	21 651	58 536	49 952	37 484	87 436	158 465	102 541	261 006	173 570
Ungarn	HU	161	82 131	82 292	0	8 696	8 696	0	39 787	39 787	31 091
USA	US	720 958	365 947	1 086 905	807 897	437 397	1 245 294	1 025 689	499 914	1 525 603	280 309
Venezuela	VE	2 012	0	2 012	0	23 688	23 688	0	0	0	-23 688
Åland	AX	2 012	0	2 012	0	0	0	12	0	12	12
Totalt		1 344 799	1 114 084	2 458 882,9	1 439 774	1 478 541,8	2 918 315,8	2 053 984	1 144 103	3 198 087	279 771

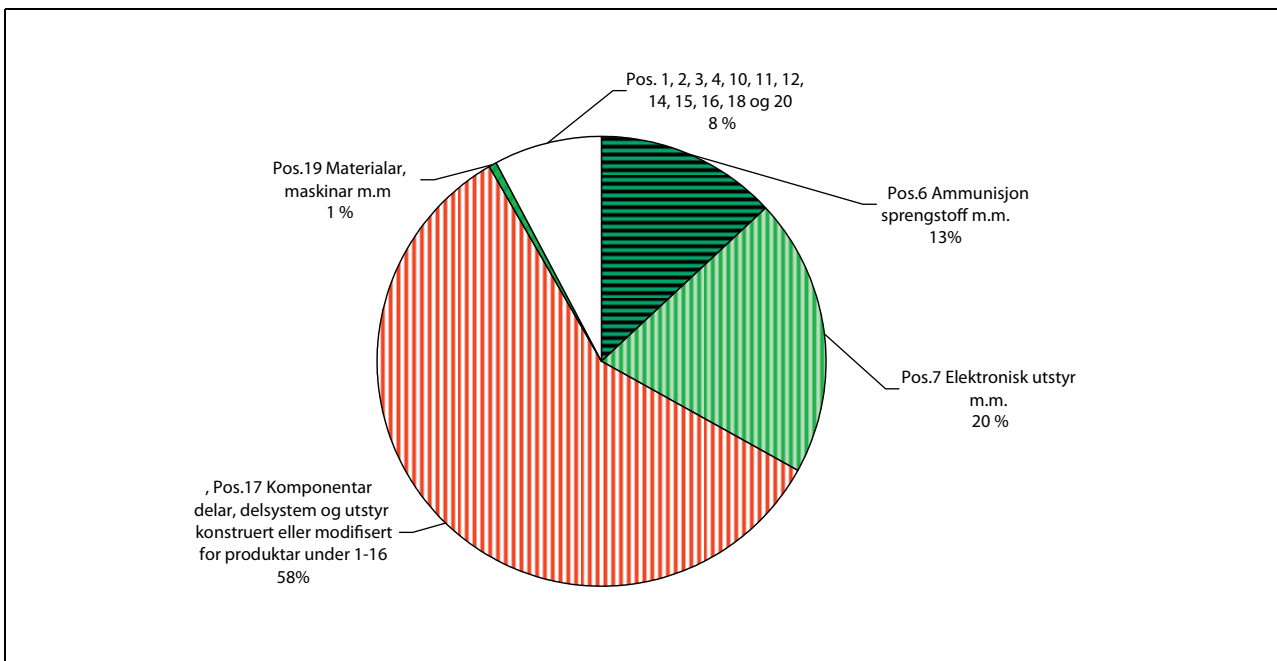
* Til NATO styrkar i Afghanistan

** Til kystvakta i Trinidad & Tobago

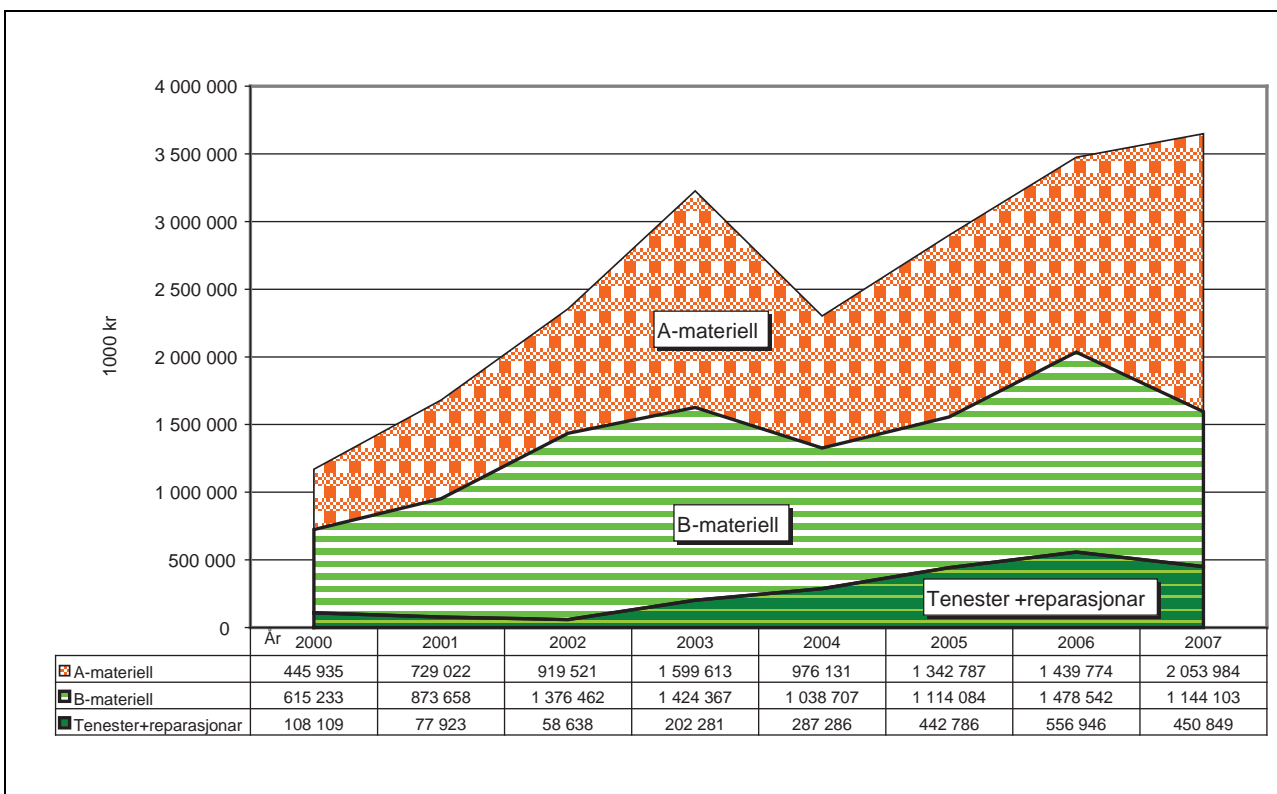
9.5 Eksport fordelt på vareposisjonane i liste I

Figur 9.3 viser korleis eksporten av forsvarsmateriell i 2007 fordeler seg på vareposisjonane i liste I. Som det går fram av figuren, er 58 % av eksporten

komponentar, delar, delsystem og tilleggsutstyr, 20 % elektronisk utstyr, 13 % ammunisjon og sprengstoff og 9 % eldleings- og søkjarutstyr m.m. Andre produkt, til dømes missilsystem, bomber og rakettar, utgjer ein svært liten del av den samla eksporten.

Figur 9.3 Eksport fordelt på posisjonar i liste 1

Figur 9.4 Utviklinga av eksporten av forsvarsmateriell 2000-2006

9.6 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I

terte. I tillegg er materiellet karakterisert. Verdiane er oppførte i 1000 kroner.

Tabell 9.3 viser land som har fått forsvarsmateriell fra Noreg i 2007, og varegrupper som er ekspor-

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i vareliste	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar
		A	B	A	B	
<i>Albania</i>						
7.e	Nattutstyr		372			372
Sum		0	372	0	0	372
<i>Austerriket</i>						
6.a	Ammunisjon	15 510				15 510
7.e	Nattutstyr		133			133
Sum		15 510	133	0	0	15 643
<i>Australia</i>						
6.c	Sprengstoff	70 247				70 247
7.e	Hørselsvern		475			475
16	Treningsutstyr	2 764				2 764
17.1	Delar til våpen				316	316
17.3	Delar til missil, filter			17 909		17 909
17.4	Delar til kommandostasjon			5 819	14	5 833
17.7	Nattutstyr		127			127
19.b	Strøm forsyning		938			938
		73 011	1 540	23 728	330	98 609
<i>Belgia</i>						
6.a	Ammunisjon	278				278
7.a	Sambandsutstyr		21 578			21 578
16	Øvingsutstyr	3 402				3 402
17.3	Detektor				26	26
		3 680	21 578	0	26	25 284
<i>Bulgaria</i>						
7.a	Sambandsutstyr		821			821
17.7	Delar til kom.utstyr				579	579
		0	821	0	579	1 400

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i vareliste	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar
		A	B	A	B	
<i>Canada</i>						
6.c	Sprengstoff	24 674				24 674
7.e	Kraftforsyning		309			309
17.3	Delar til missil			3 050		3 050
17.10	Delar til luftfarty og køyrety			9 846	10 191	20 037
17.6	Delar til tennmekanismer			830		830
17.4	Delar til våpenstasjon og utstyr			12 701	431	13 132
		24 674	309	26 427	10 622	62 032
<i>Chile</i>						
6.c	Sprengstoff	3 767				3 767
17.8	Delar til farty				2 210	2 210
		3 767	0	0	2 210	5 977
<i>Danmark</i>						
1	Våpen, samt redningsutstyr	329				329
6.c	Sprengstoff	5 635				5 635
7.a	Krypteringsutstyr		4 310			4 310
16	Treningsutstyr	3 315				3 315
17.1	Delar til våpen			1 376	2 491	3 867
17.7	Delar til Sambandsutstyr				4	4
		9 279	4 310	1 376	2 495	17 460
<i>Dei Sameinte Arabiske Emirata</i>						
17.7	Delar til Sambandsutstyr				4 501	4 501
		0	0	0	4 501	4 501
<i>Finland</i>						
1	Våpen	4				4
6.a	Trenings ammunisjon	2 661				2 661
7.e	Kraftforsyning		6 024			6 024
17.1	Delar til våpen				823	823
17.7	Delar til laser				162	162
17.4	Våpenstasjon	89 830				89 830
17.6a	Prosjektil			16 882		16 882
		92 495	6 024	16 882	985	116 386

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i vareliste	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar
		A	B	A	B	
<i>Frankrike</i>						
6.c	Sprengstoff	13 207				13 207
7.a	Kommunikasjonsutstyr		12 068			12 068
17.1	Delar til våpen			63	11021	11 084
17.3	Delar til missil, rakettar mm			557	2 924	3 481
17.5	Delar til deteksjonsapparat				1 040	1 040
17.7	Delar til elektroniskutstyr				3 664	3 664
17.9	Delar til luftfarty				207	207
18.c	Programvare		512			512
19.a	Materialar	89				89
19.b	Maskinar		1 458			1 458
		13 296	14 038	620	18 856	46 810
<i>Grønland</i>						
6.a	Kvalgranat	406				406
		406	0	0	0	406
<i>Hellas</i>						
4.a	Eldleingsutstyr	29 103				29 103
6.c	Sprengstoff					0
17.7	Delar til elektronikk				748	748
17.3	Delar til missilsystem				19	19
17.4	Delar til eldleingsutstyr				2553	2 553
17.10	Delar til køyrety			44		44
		29 103	0	44	3 320	32 467
<i>Irland</i>						
6.a	Ammunisjon	4 503				4 503
7.e	Ljosforterkar		216			216
17.3	Delar til missil			6 706		6 706
17.4	Våpenstasjonar	18 366				18 366
17.7	Delar til laser				129	129
16	Simulator	7 100				7 100
		29 969	216	6 706	129	37 020
<i>Island</i>						
6.a	Kvalgranatar	288				288
17.6a	Delar til kvalgranatar			24		24
17.7	Delar til sonar				1 817	1 817
		288	0	24	1 817	2 129

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i vareliste	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar
		A	B	A	B	
<i>Italia</i>						
1	Våpen	138				138
6.c	Sprengstoff	2 352				2 352
7.b	Nattutstyr					0
7.e	Hørselsvern		4 368			4 368
17.1	Delar til våpen			4		4
17.3	Delar til missilkontrollsystem					0
17.4	Delar til eldleingsutstyr			3 890		3 890
17.6	Delar til ammunisjon			402		402
17.2	Delar til artilleri			695	698	1 393
17.8	Delar til farty				247	247
19.a	Materialar			202		202
		2 490	4 368	5 193	945	12 996
<i>Japan</i>						
1	Våpen	10				10
6.a	Ammunisjon	360				360
16	Materiell	22				22
		392	0	0	0	392
<i>Jordan</i>						
7.e	Kraftforsyning		833			833
		0	833	0	0	833
<i>Kroatia</i>						
6.c	Sprengstoff	139				139
		139	0	0	0	139
<i>Kypros</i>						
7	Laser måleutstyr		7 414			7 414
17.7	Delar til nattutstyr				226	226
		0	7 414	0	226	7 640
<i>Latvia</i>						
4.a	Eldleingsutstyr		50			50
6.a	Ammunisjon	33 000				33 000
7.e	Ljosforsterkar		1 433			1 433
10	Kjørety	4 616				4 616
11	Beskyttelsesutstyr		2 500			2 500
17.1	Delar til våpen		7 144			7 144
17.7	Delar til ljsoforsterkar				19	19
		37 616	11 127	0	19	48 762

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i vareliste	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar
		A	B	A	B	
<i>Litauen</i>						
6.a	Ammunisjon	462				462
7.a	Sambandsutstyr		5 538			5 538
11	Redningsutstyr		210			210
17.1	Delar til våpenstativ				1 004	1 004
17.7	Delar til sambandsutstyr				414	414
		462	5 748	0	1 418	7 628
<i>Luxumburg</i>						
7.a	Sambandsutstyr		6 327			6 327
17.1	Delar til våpen			16	98	114
17.4	Delar til eldleingssystem			299		299
17.7	Delar til sambandsutstyr			20		20
17.9	Delar til luftfarty			1 091		1 091
17.10	Delar til køyrety			223		223
18	Programvare		164			164
		0	6 491	1 649	98	8 238
<i>Malaysia</i>						
7.c	Nattutstyr		8 325			8 325
17.7	Delar til avstandsmålar				235	235
		0	8 325	0	235	8 560
<i>Malta</i>						
7.e	Nattutstyr		81			81
17.7	Delar til nattutstyr				24	24
		0	81	0	24	105
<i>Nederland</i>						
7.c	Avstandsmåler		5 160			5 160
17.1	Delar til våpen				306	306
17.7	Delar til avstandsmålar				593	593
17.10	Delar til køyrety				1 489	1 489
		0	5 160	0	2 388	7 548
<i>New Zealand</i>						
17.2	Delar til rakettvåpen			9		9
17.16	Delar til øving			1		1
		0	0	10	0	10
<i>Oman</i>						
7.a	Sambandssystem		11 759			11 759
17.7	Delar til laser				651	651
12	Container		100			100
		0	11 859	0	651	12 510

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i vareliste	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar
		A	B	A	B	
<i>Polen</i>						
6.a	Ammunisjon					0
6.c	Sprengstoff	67 734				67 734
7.a	Kraftforsyning		2 038			2 038
17.1	Delar til våpen				1 294	1 294
17.3	Delar til rakett					0
17.6	Delar til ammunisjon			124 572	412	124 984
18	Programvare		330			330
		67 734	2 368	124 572	1 706	196 380
<i>Romania</i>						
7.a	Sambandsutstyr		6 816			6 816
18	Programvare		434			434
20	Teknologi		450			450
		0	7 700	0	0	7 700
<i>Saudi Arabia</i>						
7.a	Sambandsutstyr		97 786			97 786
17.7	Delar til sambandsutstyr				2 445	2 445
		0	97 786	0	2 445	100 231
<i>Singapore</i>						
1	Redningsutstyr		635			635
6.a	Løs ammunisjon	9 975				9 975
7	Sambandsutstyr		798			798
16	Øvingspatronar					0
17.1	Delar til våpen					0
17.4	Deler til søker utstyr					0
		9 975	1 433	0	0	11 408
<i>Slovakia</i>						
6	Ammunisjon	1 104				1 104
7	Sambands- og Nattutstyr		23 500			23 500
		1 104	23 500	0	0	24 604
<i>Slovenia</i>						
7.a	Sambandsutstyr		2 350			2 350
		0	2 350	0	0,0	2 350,0

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i vareliste	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar
		A	B	A	B	
<i>Spania</i>						
	1 våpen					0
	6.a Ammunisjon					0
	6.c Sprengstoff					0
	6.d Krutt	942				942
	7.a Kryptoutstyr		10 048			10 048
	16 Øvingsammunisjon	1 706				1 706
	17.1 Delar til våpen					0
	17.3 Delar til missil			1 502	221	1 723
	17.4 Delar til eldleingsystem			602	2 315	2 917
	17.6 Delar til ammunisjon					0
	17.7 Delar til avstandsmålar				270	270
	17.8 Delar til farty				1 542	1 542
	17.10 Delar til køyrety			8		8
	18.c Programvare		11 047			11 047
	19.a Kjemikalie	195				195
	19.b Verktøy					0
	20 Teknologi, luftvern					0
		2 843	21 095	2 112	4 348	30 398
<i>Storbritania</i>						
	1 Våpen	3				3
	4.a Eldleing					0
	7.e Elektronikk		2 233			2 233
	6.c Sprengstoff	20 222				20 222
	11 Redningsutstyr		435			435
	16 Øvingsutstyr	794				794
	17.1 Delar til våpen			60	1 299	1 359
	17.2 Delar til sikte					0
	17.3 Delar til missil			53 845	3044	56 889
	17.4 Våpenstasjonar			28 144		28 144
	17.7 Delar til laser				2 405	2 405
	17.8 Delar til farty				446	446
	17.9 Delar til luftfarty			425	914	1 339
	17.16 Delar til simulator			588		588
	19.b Maskinar, verktøy				2 978	2 978
		21 019	2 668	83 062	11 086	117 835

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i vareliste	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar
		A	B	A	B	
<i>Sveits</i>						
7.e	Nattutstyr					0
6.c	Sprengstoff	4 562				4 562
17.2	Delar til artilleri mm			7 068		7 068
17.4	Våpenstasjon			15 010		15 010
17.10	Delar til kjørety				1 091	1 091
17.6a	Delar til artilleri mm			241		241
19	Kjemikalie	11				11
20	Vedlikeholdsrettlegg				64	64
		4 573	0	22 319	1 155	28 047
<i>Sverige</i>						
1	Våpen,	592				592
4.a	Laserutstyr		7 854			7 854
7	Retningsgiver, kraftforsyning	14 722	76 409			91 131
6.c	Sprengstoff	18 475				18 475
10	Kjørety	17				17
11	Redningsutstyr	300				300
16	Øvingsammunisjon	18 998				18 998
17.1	Delar til våpen			2 353	2842	5 195
17.2	Delar til artilleri			1 250		1 250
17.3	Delar til rakkettmotor og missil			519	6 064	6 583
17.6	Delar til ammunisjon			14 363	3 274	17 637
17.7	Elektronikk				31 634	31 634
17.9	Delar til flymotor			211	3 707	3 918
17.10	Delar til kjørety				1 708	1 708
17.16	Delar til simulator				14 062	14 062
19.a	Materialar	1 158				1 158
20	Teknologi, eldreing		53			53
		54 262	84 316	18 696	63 291	220 565
<i>Sør Afrika</i>						
6.c	Sprengstoff	1 535				1 535
7.e	Batteriladar		207			207
17.2	Delar til artilleri			43		43
		1 535	207	43	0	1 785
<i>Sør Korea</i>						
1	Våpen	8				8
6.c	Sprengstoff	2 467				2 467
17.4	Delar til kommandosystem				100	100
17.7	Elektronikk				486	486
		2 475	0	0	586	3 061

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i vareliste	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar
		A	B	A	B	
<i>Tanzania</i>						
1	Våpen	2				2
		2	0	0	0	2
<i>Thailand</i>						
6.a	Ammunisjon	7 416				7 416
16	Øvingsutstyr	4 286				4 286
		11 702	0	0	0	11 702
<i>Trinidad & Tobago</i>						
7.a	Sambandsutstyr		696			696
		0	696	0	0	696
<i>Tsjekkia</i>						
1	Våpen	18				18
6.a	Ammunisjon	17 486				17 486
7.a	Sambandsutstyr		4 167			4 167
16	Øvingsutstyr	4 530				4 530
17.6	Delar til ammunisjon, komponentar			43	3 474	3 517
17.7	Delar til Sambandsutstyr				320	320
		22 034	4 167	43	3 794	30 038
<i>Tyrkia</i>						
6.c	Sprengstoff	383				383
17.1	Delar til våpen			94		94
17.3	Delar til rakettsystem				2 129	2 129
17.7	Delar til sambandsutstyr				414	414
		383	0	94	2 543	3 020
<i>Tyskland</i>						
1	Våpen	112				112
17.1	Delar til våpen			22	13807	13 829
17.3	Delar til rakettmotor			45 403	11 631	57 034
17.4	Delar til eldeiingsutstyr, våpenstasjon	87 029				87 029
6.c	Sprengstoff, tennkomponeter	25 129	112			25 241
7.a	Sambandsutstyr		56 622			56 622
17.7	Delar til nattutstyr				1 614	1 614
17.8	Delar til batteri				21	21
11	Redningsutstyr		432			432
16	Øvingsutstyr		7 535			7 535
18.b	Dataprogram		10 553			10 553
19.a	Materialar	476				476
19.b	Maskinar, verkty		214			214
20	Teikningar	72				72
17.10	Delar til køyrety			222		222
		112 818	75 468	45 647	27 073	261 006

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i vareliste	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar
		A	B	A	B	
<i>Ungarn</i>						
7.a	Sambandsutstyr		12 979			12 979
17.7	Delar til sambandsutstyr				26 808	26 808
		0	12 979	0	26 808	39 787
<i>USA</i>						
1	Våpen	405				405
3	Missil teknologi, berekningar		742			742
9	Luftfarty	77 420				77 420
16	Simulator, treningsutstyr	18 670				18 670
17.1	Delar til våpenstativ				11 959	11 959
17.2	Delar til panservernvåpen			1 107	48	1 155
17.3	Delar til missil og rakettsystem			8 916	127	9 043
17.4	Våpenstasjon			740 340	135 939	876 279
17.7	Delar til elektronikkssystem			239	4 277	4 516
17.9	Delar til jagarfly			8 655	106 314	114 969
17.6a	Delar til rakett			85 196		85 196
18.a	Programvare	11 980	5 247			17 227
19.a	Materialar	2 737	7 254			9 991
4.a	Missilutskytarsystem	3 668	3 093			6 761
6.c	Sprengstoff	66 356	6			66 362
7.e	Elektronikk		224 908			224 908
		181 236	241 250	844 453	258 664	1 525 603
<i>Åland</i>						
1	Konkurranssevåpen	12				12
						12

9.7 Tenester for utanlandske oppdragsgivarar

Tabell 9.4 viser tenester knytte til liste I som norske bedrifter har utført for utanlandske oppdragsgivarar i 2007. Verdien av tenestene er oppført i 1000 kroner.

Tabell 9.4 Utførte tenester knytte til Liste I

Land	Tenester realtert til	Verdi av teneste (x 1000 kr)
Canada	Våpenstasjonar og hørselsvern	3 616
Sveits	Test av ammunisjon	209
Tyskland	Personell, test av ammunisjon, rakettmotor,	15 032
Spania	Luftvern og artilleri	937
Finland	Miljøtest av ammunisjon	1 296
Frankrike	Rakettmotor	19 144
England	Radarsystem	4 104
Hellas	Sjømålmisil	625
Irland	Militær logistikk	770
Polen	Test av ammunisjon	29
Sverige	Helikopter, rakettmotorar, undervassfarty, artilleri, simulatorar	78 371
USA	Utvikling av dataprogram, rakett og flysystem. Test og integrasjon av våpenstasjonar og kommandosentralar.	183 909
Venezuela	Ljosforsterkar	336
Sum		308 378

9.8 Reparasjonar for utanlandske oppdragsgivarar

Tabell 9.5 viser tenester knytte til liste I som norske bedrifter har utført for utanlandske oppdragsgivarar i 2007. Verdien av tenestene er oppført i 1000 kroner.

Tabell 9.5 Reparasjonar i Noreg for utanlandske oppdragsgivarar

Land	Reperasjon av	Verdi av reparasjonar (x 1000 kr)
Australia	Våpenstasjonar	2 668
Canada	Våpenstasjonar	3 680
Chile	Nattutstyr og laseravstandmåler	12
Finland	Delar til laser	192
Frankrike	Nattutstyr og kommunikasjonsutstyr	1 741
Hellas	Kommunikasjonsutstyr og luftvernssystem	835
Nederland	Laser avstandmålar og deler til F16	1 119
Slovenia	Elektronikk	43
Spania	Ljosforsterkar og luftvernssystem	550
Storbritania	Fotodetektor, Nattutstyr og laser avstandmålar	351
Sverige	Radar, flymotorar, laser og våpen	1 693
Tsjekkia	Laser avstandmålar	156
Tyrkia	Laser avstandmålar	1 792
Tyskland	Laser avstandmålar, rakettmotorar og våpenstasjonar	106 581
USA	Våpenstasjonar, flymotorar, sambandsutstyr, nattutstyr	10 660
Sum		132 073

9.9 Utførsel av handvåpen og delar til slike våpen

Det blei innvilga 136 lisensar for utførsel av handvåpen i 2007. Tabell 9.6 gir ei detaljert oversikt over desse lisensane og kva typar handvåpen som blei

utførte frå Noreg i 2007. Desse eksportane omfattar i hovudsak konkurransevåpen, jaktvåpen og historiske våpen. Eksportlisens er berre gitt i tilfelle der det har lege føre import- og bereløve for mottakaren i mottakarlandet.

Tabell 9.6 Oversikt over utførsel av handvåpen

Land	Antall	Våpen
Danmark	1	Jaktløp til Sauer rifle
Danmark	1	Tysk militærrifle, type Mauser
Danmark	1	Svi infinity pistol, kaliber 9mm
Danmark	5	Svi infinity pistol, kaliber 9mm
Danmark	6	Kongsberg 393 Rifler
Danmark	1	Kongsberg 393 Rifle
Danmark	5	Rifle, Nagant mod.44 kal.7,62x54R,
Danmark	10	Rifle, Mauser VZ24, kal.7,92mm,
England	1	Krag-Jørgensen gevær M/1894, kal. 6.5
Finland	1	Sivil mauserifle
Italia	26	Rifle, Finsk M39
Italia	12	Rifle, Finsk M39
Italia	9	Rifle, Finsk M91–24
Italia	14	Rifle, finsk m91–30
Italia	30	Rifle, Finsk M91
Italia	5	Rifle, Finsk M91
Italia	2	Rifle, Mauser M96, Svensk
Italia	1	Rifle, Mauser M38, Svensk
Italia	1	Rifle, Japansk M38 (1905)
Italia	2	Rifle, Fransk, Lebel
Italia	2	Rifle, Kongsberg, M1894
Japan	1	Skiskyttervåpen
Sverige	2	Rifler
Sverige	1	Svi infinity pistol
Sverige	3	Skiskyttervåpen
Sverige	5	Skiskyttervåpen
Sverige	3	Skiskyttervåpen
Sverige	5	Skiskyttervåpen
Sverige	3	Skiskyttervåpen
Sverige	3	Kongsberg 393 Rifler
Sverige	2	Skiskyttervåpen
Sverige	1	Skiskyttervåpen
Sverige	1	Skiskyttervåpen
Sverige	8	Maskinpistol HK53 Kal. 5,56x45
Sverige	1	Kombi våpen Renato cal. 12–6, 5x55
Sverige	23	Kimber 84M Bolt rifle kal 308
Sverige	4	Kimber 8400 Bolt rifle kal 30–06
Sverige	5	Kongsberg 393 Rifler

Tabell 9.6 Oversikt over utførsel av handvåpen

Land	Antall	Våpen
Sverige	2	Skiskyttervåpen
Sverige	2	Skiskyttervåpen
Sverige	5	Rifle Kimber
Sverige	8	Rifle Kimber
Sverige	1	Skiskyttervåpen
Sverige	1	Skiskyttervåpen
Sverige	1	Skiskyttervåpen
Sverige	1	Gebrüder Merkel kombivåpen
Sør Korea	1	Skiskyttervåpen
Tanzania	1	Rifle Weatherby kal. 340
Tsjekkia	2	Skiskyttervåpen
Tyskland	2	Pistol Luger DWM kal 9mm
Tyskland	1	Rifle Centerfire Brno Cz 550 mag
Tyskland	1	Rifle Centerfire Brno Cz 550 mag
Tyskland	25	Pistoler, samling
Tyskland	1	Fallskjemjeger-gevær mod. 1942 kal. 8 x 57
Tyskland	1	Pistol, Astra 300, cal 6,35
Tyskland	1	Pistol, P27, cal 7,65
Tyskland	1	Pistol, P37 jhv-43, cal 7,65
Tyskland	1	Pistol, Lagenhan, cal 6,35
Tyskland	1	Pistol, Walther, cal 6,35
Tyskland	1	Pistol, Mauser 1914, cal 7,65
Tyskland	1	Pistol, Mauser 1914, cal 7,65
Tyskland	1	Pistol, Colt M-1914, Cal 45
Tyskland	1	Pistol, Colt M-1914, cal 45
Tyskland	1	Pistol, P08, cal 9mm
Tyskland	1	Pistol, Astra 600, cal 7,45
Tyskland	1	Pistol, Sauer&Sohn, cal 7,65
Tyskland	1	Pistol, FN10/22, cal 7,65
Tyskland	1	Pistol P08, 9mm S/N 6116f
Tyskland	1	pistol CZ24, 9mm K, S/N 62789
Tyskland	1	Pistol CZ27, 7,65mm, S/N 99034
Tyskland	1	Pistol Walther M8, 7,65mm,
Tyskland	1	Pistol Mauser 1934
Tyskland	4	Kongsberg Colt M1914 45ACP
Tyskland	1	Walther P38 E 9mm
Tyskland	2	Mauser P08, S42, 1936 9mm
Tyskland	1	Nagant kal. 7,62 Nagant 6971
USA	6	Walther Pistol P38
USA	1	Pistol Kongsberg
USA	23	Skiskytterrifler
USA	24	Skiskytterrifler
USA	14	Pistol Kongsberg M/1914, kaliber
USA	1	Pistol Radom P35, kaliber 9mm
USA	1	Rifle modell ZK420S, kal 8x57mm,

Tabell 9.6 Oversikt over utførsel av handvåpen

Land	Antall	Våpen
USA	1	Pistol Browning HiPower, kal 9mm
USA	4	Pistol Luger P.08, kaliber 9mm
USA	5	Pistol Walther P.38, kal 9mm
Åland	1	Skiskyttervåpen
Sum	369	Våpen

9.10 Materiell utført av Forsvaret

Oversikta i tabell 9.7 gjeld eige materiell utført av Forsvaret i 2007. Det går fram kva land Forsvaret

har utført materiell til, kva posisjon i varelista materiellet referer seg til, og kva som var formålet med utførselen.

Tabell 9.7 Oversikt over eige materiell som forsvarsmakta utfører

Land	Punkt på vareliste I	
AFGHANISTAN	1, 2A, 3, 4A, 5A, 6A, 6B, 6C, 6D, 6F, 7A, 7B, 7C, 7D, 7E, 8A, 10, 11, 13, 14A, 15, 17-1, 17-2A, 17-3, 17-4A	Egne styrker
AFGHANISTAN	17-6F, 17-7A, 17-7B, 17-7C, 17-7E, 17-9, 17-10, 17-11, 17-12, 17-14A, 18C, 19A, 19B, 20	Egne styrker
AFGHANISTAN	15, 19B	Reparasjon
AFGHANISTAN	7E	Retur
ANTARKTIS	7A, 7C, 7E, 17-9, 19B	Egne styrker
ANTARKTIS	17-9	Egne styrker
AUSTRALIA	6B, 6D, 6F, 7A, 19B	Egne styrker
BELGIA	7A, 7B, 7C, 17-7B, 17-9, 19B	Reparasjon
BELGIA	6A, 7A, 15, 17-9	Egne styrker
BELGIA	7B, 17-3, 17-7A	Retur
BELGIA	15, 17-9	Egne styrker
BOSNIA-HERCEG	1, 7E, 11, 13, 15, 19A	Egne styrker
BRUNEI	1, 7A, 7C, 7E, 15	Øvelse
CANADA	7A, 7E, 9, 11, 17-7E, 17-9, 19A	Reparasjon
CANADA	2A, 7A, 7E, 17-9	Egne styrker
DANMARK	2A, 7A, 7B, 7E, 17-9	Reparasjon
DANMARK	7A, 7C, 7E, 15, 17-7B, 17-8A, 17-9, 19B	Retur
DANMARK	1, 7A, , 7C, 10, 15, 17-1	Egne styrker
DANMARK	4A, 6D, 7A, 7C, 7, E, 11, 15, 17-8A, 17-11, 19B	Øvelse
EGYPT	1, 6A, 11, 15	Egne styrker
EGYPT	15	Egne styrker
ESTLAND	19B	Egne styrker
FINLAND	17-9	Lån
FINLAND	17-9, 19B	Reparasjon
FINLAND	19-9	Retur
FRANKRIKE	7E, 17-1, 17-9	Retur
FRANKRIKE	4A, 7A, 7B, 7C, 14A, 15, 17-7C, 17-9	Reparasjon
HELLAS	4A, 7A, 7D, 7, E, 11, 15, 17-1, 17-8A, 17-9, 19B	Egne styrker
HELLAS	7E	Retur
ISLAND	1, 3, 6A, 6C, 6D, 7C, 7E, 15, 17-9	Øvelse

Tabell 9.7 Oversikt over eige materiell som forsvarsmakta utfører

Land	Punkt på vareliste I	
ISRAEL	7C, 11, 15	Egne styrker
ISRAEL	7D	Ret.etter lån
ITALIA	7A, 7B, 7E, 17–9, 19B	Reparasjon
KYPROS	15, 17–8A	Egne styrker
LATVIA	4A	Retur
LATVIA	4A, 17–2A	Donasjon
LATVIA	7E, 17–9	Egne styrker
LITAUEN	7A, , 7E, 17–9, 19A, 19B	Egne styrker
LUXEMBOURG	7B, 7E, 17–9	Reparasjon
MAKEDONIA	7A, 7E, 13, 15, 19B	Egne styrker
NEDERLAND	4A, 7E	Øvelse
NEDERLAND	4A, 6E, 6F, 7A, 7B, 7C, , 7E, 17–7B, 17–9, 19B	Reparasjon
NEDERLAND	7A, 7B, 7E, 17–3, 17–7A, 17–7B, 17–7E, 17–9	Retur
NEDERLAND	7E, 15, 17–9	Egne styrker
NEPAL	7A	Egne styrker
NEW ZEALAND	39708	Egne styrker
POLEN	1, 15, 19A, 19B	Egne styrker
SPANIA	1, 2A, , 3, 6A, 6F, , 7A, , 7E, 11, 13, 15, 17–2A, 19B	Øvelse
SPANIA	1, 6A, 6F, 7E	Egne styrker
STORBRITANIA	7A, 7C, 7E, 9, 12, 17–7A, 17–9, 19A, 19B	Reparasjon
STORBRITANIA	7A, 7C, 7E, 14A	Egne styrker
STORBRITANIA	1, 4A, 6A, 6F, 7A, 7C, 7E, 8A, 10, 13, 14A, 15, 17–1, 19B	Øvelse
SUDAN	1, 15	Egne styrker
SUDAN	1, 11, 13, 15, 17–1	Egne styrker
SVEITS	1, 7C	Modifiserin
SVEITS	7B	Reparasjon
SVEITS	6A	Retur
SVERIGE	1, 6A, 7A, 7C, 7E, 11, 17–1, 17–7E, 17–9, 17–10, 18A, 18C, 19A, 19B	Reparasjon
SVERIGE	15	Retur etter test
SVERIGE	1, 11, 12, 15, 17–11	Egne styrker
SVERIGE	11	Utlån
SVERIGE	1, 3, 6A, 6B, 7A, 7C, 7E, 10, 13, 14A, 15, 17–1, 17–10, 19A, 19B	Øvelse
TYRKIA	1	Egne styrker
TYSKLAND	6A, 7C, 15, 17–7B, 17–9	Egne styrker
TYSKLAND	1, 2A, 3, 4A, 6A, 6F, 7A, 7C, 7E, 10, 13, 14A, 15, 17–1, 17–7A, 17–10, 19B	Øvelse
TYSKLAND	3, 6F, 7A, 7B, 7C, 7E, 17–3, 17–76, 17–8A, 17–9, 17–10, 19A, 19B	Reparasjon
TYSKLAND	1, 7A, 7B, 7E, 17–7A, 17–9	Retur
USA	9, 17–9	Prosjekt
USA	1, 4A, 4B, 7A, 7B, 7C, 7E, 10, 14A, 17–7A, 17–7B, 17–7C, 17–9, 17–10, 18B, 19A, 19B, 20	Reparasjon
USA	1, 3, 11, 17–9, 19B	Egne styrker
USA	7E, 17–9	Retur
ØSTERRIKE	15	Reparasjon
ØSTERRIKE	15	Egne styrker

9.11 Avslag på søknader om eksport av forsvarsmateriell i 2007

I 2007 blei det gitt 4 avslag på ein søknad om eksportlisens for forsvarsmateriell. Avslaga gjaldt ammunisjon og nattutstyr til Colombia, Bangladesh, Pakistan og Algerie. Avslaga var grunngeve med kriteria 2 og 3 i EU-kodeksen.

Avslag på ein søknad om eksportlisens inneber ikkje eit generelt forbod mot eksport av forsvarsmateriell til vedkommande land. Bindande embargovedtak fatta av Tryggingrådet er dei einaste tilfella der det norske eksportkontrollsystemet opererer med lister over land som anten kan eller ikkje kan ta imot forsvarsmateriell frå Noreg. Alle søknader om utførselslisens blir vurderte individuelt frå sak til sak.

9.12 Formidling og overføring av produksjonsrettar

I 2007 blei det gitt 11 løyve til overføring av produksjonsrettar til utlandet og 2 løyve til formidling av forsvarsmateriell frå eitt tredjeland til eit anna.

Løyva til overføring av produksjonsrettar blei gitt i samband med at norske bedrifter deltok i internasjonalt samarbeid om utvikling av forsvarsmateriell. I 2006 var den fakturerte verdien i tilknytning til desse aktivitetane rapportert til om lag 28,9 millionar kroner. I 2007 var verdien 6,6 millionar kroner, dvs. ein tilbakegang på drygt 77 %.

Løyva til formidling i 2006 hadde ein verdi på ca. 12 millionar kroner. I 2007 minka verdien av formidling av forsvarsmateriell mellom to tredjeland til knapt 4 millionar kroner, ein tilbakegang på ca. 67 %.

9.13 Oversikt over utførsel av sivile varer til militær bruk i mottakarlandet

Tabell 9.8 Sivile varer til militære sluttbrukarar

Utstyr	Punkt i vareliste-II	Nyttast til	Land
Radartverrsnitt måleutrustning	6B108	Radarmålingar	Egypt
Posisjoneringssystem	6A001a1	For innstallasjon på marinefarty	Brasil
Ekkolodd	6A001a1a	For innstallasjon på marinefarty	Brasil
Akustisk posisjoneringssystem	6A001a1d	For innstallasjon på: «Submarine Rescue Vessel»	Brasil
Sonar	6A001a1	Montering på tyrkiske patruljefarty	Tyrkia
Bevegelsessensor	7A103a	Havbunnkartlegging	Brasil

9.14 Oversikt over utførelse av verneutstyr for bruk i humanitær minerydding

Oversikta i tabell 9.9 omfattar vestar, hjelmar, visir og verneutstyr for personell og for sivilt kjøretøy

Tabell 9.9 Verneutstyr for humanitær minerydding

Verneutstyr for kjøretøy for bruk av UN personell i Afghanistan	United Nations Office for Project Services
Verneutstyr for kjøretøy for bruk av UN personell i Afghanistan	No Lemon Kabul
Verneutstyr for rydding av minefelt i Afghanistan	Mine Clearance Planning Agency – MCPA
Verneutstyr for rydding av minefelt i Afghanistan	Danish Demining Group (DDG)
Verneutstyr for rydding av minefelt i Libanon	National Demining Office (NDO)
Verneutstyr for rydding av minefelt i Libanon	DanChurchAid
Verneutstyr for rydding av minefelt i Afghanistan	EODT – Afghanistan
Verneutstyr som skal brukast av International Cultural and Educational Organization i Afghanistan	British Council Afghanistan
Verneutstyr for rydding av minefelt i Tadjikistan	Foundation Suisse de Deminage
Verneutstyr for rydding av minefelt i Libanon	UNIFIL Mine Action Coordination Centre
Verneutstyr for rydding av minefelt i Angola	MgM Desminagem NGO
Verneutstyr for rydding av minefelt i Afghanistan	UNMACA
Verneutstyr for rydding av minefelt i Libanon	UN Mine Action coordination Centre
Verneutstyr for rydding av minefelt i Den demokratiske republikken Kongo	DanChurchAid
Verneutstyr for rydding av minefelt i Libanon	Swedish Rescue Services Agency (SRSA)
Verneutstyr for bruk i Afghanistan	Finnish Contingent
Verneutstyr for rydding av minefelt i Khartoum, Sudan	UN Mine Action Office/UNMIS
Verneutstyr for rydding av minefelt på Kypros	Cyprus National Guard
Verneutstyr for rydding av minefelt i Juba, Sudan	Danish Demining Group
Verneutstyr for rydding av minefelt i Libanon	National Demining Office (NDO)
Verneutstyr for trening av personell i USA	U.S Department of Defence (HDTC)
Verneutstyr for rydding av minefelt i Angola	Stiftung Menschen gegen Minen – MgM
Verneutstyr for rydding av minefelt i Juba, Sudan	UNMIS
Vareprøve verneutstyr for testing i minefelt i Kenya	International Mine Action Training Centre
Vareprøve verneutstyr for testing i minefelt i Jordan	Norwegian People's Aide Mine Action Prog.
Verneutstyr for opptrening av personell til minerydding i Afghanistan.	Ronco Afghanistan

Tabell 9.9 Verneutstyr for humanitær minerydding

Verneutstyr for personell til minerydding i Beirut, Libanon.	Foundation Suisse de Deminage (FSD)
Utstyr for personell til minerydding i Gulu, Uganda	Danish Demining Group
Verneutstyr for minerydding	WFP-UNHRD Panama
Verneutstyr for minerydding.	WFP-UNHRD Dubai
Verneutstyr for minerydding	WFP-UNHRD Brindisi
Verneutstyr for minerydding i Gahna.	WFP-UNHRD Accra

9.15 Oversikt over bedrifter som har rapportert om eksport i 2007

- AnCom AS - Arma Agora AS - ARMS & AMMO - A-TEC - Bandak AS - Børselars A/S - CAPSICUM AS - Chemring Nobel AS - Comrod AS - Corena Norge AS - Dahl's Historiske Våpen - Dspnor as - Dyno Nobel AS - EIDEL, Eidsvoll Electronics AS - Ericsson AS - Exide Sønnak AS - Flextronics International Norway AS - FLO/Forsvarets Logistikk Organisasjon - Fred. Olsen Fly og Luftmateriell AS - Glamox ASA - Gylling Teknikk AS - H. Henriksen mek. verksted A/S - Hanevik Våpen v/K E Hanevik - Hansen, Ragnar Ing. AS - Heli-One (Norway) AS - Hunt AS - Ingeniør Harald Benestad as - Jakt & Friluft AS - Jaktdepotet AS - Jotron Electronics as - Kenneth Holiløkk - Kitron AS - Kongsberg Defence & Aerospace - Kongsberg Protech AS - Kongsberg Small Arms AS	- Krico Norway AS - Kværner Eureka AS, Forsvarsavdelingen - Landrø, Magne A/S - Larsen Biathlon, Kjell G. - Laszlo Hajek - Lilltech AS - Løvenskioldbanen Skytesenter as - Mauseth Våpen & Sikring - Metronor AS - Motec AS - Nacre AS - Nammo Bakelittfabrikken AS - Nammo Raufoss AS - NATECH NSV AS - NFM Caseb AS - Norma A/S - Norplasta as - OSI Optoelectronics AS - ProPartner AS - Rolls-Royce Marine, Automation - Longva - Scan Matic, AS - Schou Våpen AS - Seaproof Solutions AS - Simrad Optronics ASA - Sønju, H. Våpen - Saab International Norge AS c/o Hærens Takt - Saab Microwave Systems AS - Thales Norway AS - Tinex AS - Umoe Mandal AS - Vinghøg AS - Volvo Aero Norge AS - Vaabenshuset Nygård AS - Våpensmia AS - Winge Våpen AS - XXL Grossist Norge AS

Utanriksdepartementet

t i l r å r :

Tilråding frå Utanriksdepartementet av 13. juni 2008 om eksport av forsvarsmateriell frå Noreg i 2007, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreiingssamarbeid blir send Stortinget.

Vedlegg 1

Lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v.

Lovens tittel endret ved lov 22 juni 1990 nr. 35.

§ 1.¹

Kongen kan bestemme at varer og teknologi som kan være av betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter til militært bruk eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne, samt varer og teknologi som kan benyttes til å utøve terrorhandlinger, jf. straffeloven § 147 a første ledd, ikke må utføres fra norsk tollområde uten særskilt tillatelse. Det kan også settes forbud mot at det uten særskilt tillatelse ytes tjenester som nevnt i første punktum. Det kan settes vilkår for tillatelsene.

Kongen kan likeså sette forbud mot at personer som har bopel eller oppholdssted i Norge og norske selskaper, stiftelser og sammenslutninger uten særskilt tillatelse driver handel med, formidler eller på annen måte bistår ved salg av våpen og militært materiell fra et fremmed land til et annet. Tilsvarende gjelder for strategiske varer og teknologi som er nærmere angitt i forskrift.

Kongen gir nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av loven.

§ 2.²

Enhver plikter å gi departementet den bistand og de opplysninger som kreves for å kontrollere at bestemmelsene i loven eller i forskriftene gitt i medhold av den blir fulgt.

Til dette formål kan departementet foreta inspeksjon og kreve innsyn i registrerte regnskapsopplysninger, regnskapsmateriale, forretningspapirer og andre dokumenter som kan ha betydning. Departementet kan foreta kontrollen selv eller la oppnevnte sakkyndige gjøre det. I for-

bindelse med kontrollen skal departementet få tilgang til kontor- og bedriftslokaler og nødvendig hjelp og rettleiding. Klage etter forvaltningslovens §§ 14 og 15 har ikke oppsettende virkning med mindre underinstansen eller klageinstansen fastsetter det.

Pliktene etter første og annet ledd gjelder uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.

Med de unntak som følger av bestemmelsene foran, har enhver taushetsplikt om det de får kunnskap om etter denne lov. Taushetsplikten er likevel ikke til hinder for

1. at opplysningen brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, bl.a. kan de brukes i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll,
2. at opplysningene er tilgjengelige for andre tjenestemenn innen organet eller etaten i den utstrekning som trengs for en hensiktsmessig arbeids- og arkivordning, bl.a. til bruk av veiledning i andre saker,
3. at forvaltningsorganet gir andre forvaltningsorganer opplysninger om et foretaks forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet når det er nødvendig for å fremme avgiverorganets oppgaver etter denne lov,
4. at forvaltningsorganet anmelder eller gir opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølging av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver,
5. at forvaltningsorganet gir et annet forvaltningsorgan opplysninger (samordning) som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret.

Departementet kan videre bestemme at offentlige organer som har med skatteligningen og kontrollen med merverdiavgiften å gjøre, skal få adgang til å gjøre seg kjent med de opplysninger som er gitt etter denne lov.

Forvaltningslovens §§ 13 til 13 e gjelder ikke.

¹ Endret ved lover 22 juni 1990 nr. 35, 17 juni 2005 nr. 56 (i kraft 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 632).

² Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 35 (i kraft 1 nov 1997), 17 juli 1998 nr. 56 (i kraft 1 jan 1999).

§ 3.³

Departementet kan kreve beslag i regnskapsmateriale m.v. som nevnt i § 2 annet ledd. Er det grunn til å tro at det finnes slikt materiale, og gir forholdene ellers grunn til det, kan departementet kreve ransaking av kontorlokale og alle andre steder som ikke er privat hjem.

Krav om ransaking eller beslag skal rettes til politiet. Om den videre behandling av kravet gjelder reglene i straffeprosessloven så langt de passer. Den kravet rettes mot skal ha partsrettigheter etter straffeprosessloven og i den grad det er nødvendig for virksomheten, tilgang til det beslaglagte. Han blir likevel ikke av den grunn å regne som siktet for en straffbar handling. Straffeprosesslovens § 204 gjelder tilsvarende. Retten avgjør uten hensyn til § 212 første ledd i straffeprosessloven hvilke dokumenter mm. som retten skal se igjennom.

§ 4.

Når departementet krever ransaking eller beslag for å få opplysninger om et forhold som vedkommende er siktet eller tiltalt for, skal kravet behandles i særskilt sak etter reglene i § 3 annet ledd. Det samme gjelder når departementet krever å få se dokumenter mm. som ligger hos retten eller påtalemyndigheten uten at det er avgjort om de kan brukes i straffesaken. Hvis retten godtar kravet fra departementet, kan den sette som vilkår at opplysningene ikke skal benyttes i forbindelse med etterforskningen i straffesaken før det er endelig avgjort om påtalemyndigheten kan benytte dem i denne saken. Får påtalemyndigheten ikke medhold i sitt krav, kan departementet ikke gi opplysningene eller dokumentene videre til påtalemyndigheten med mindre det er lovlig etter de regler som ellers gjelder deres taushetsplikt ved straffbare handlinger.

§ 5.

Dersom forholdet ikke rammes av strengere straffebud, straffes med bøter eller med fengsel inntil fem år eller med begge deler den som forsettlig:

1. utfører eller søker å utføre varer, teknologi eller tjenester i strid med denne lov eller forskrift som er gitt i medhold av den, eller

2. overtrer eller søker å overtre noe vilkår som er satt i medhold av denne lov, eller
3. muntlig eller skriftlig gir uriktige opplysninger om forhold som er av betydning for adgangen til å utføre varer, teknologi eller tjenester når det skjer
  - a) i erklæring avgitt til bruk for offentlig myndighet eller noen som handler på vegne av offentlig myndighet, i anledning av utførsel eller søknad om tillatelse til utførsel,
  - b) i erklæring som skal sette en annen i stand til å gi slik erklæring som er nevnt under punkt a, eller
4. på annen måte overtrer eller søker å overtre bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov.

På samme måte straffes medvirkning til noen overtredelse som nevnt i første ledd.

Uaktsom overtredelse som nevnt i første ledd eller medvirkning til det, straffes med bøter eller fengsel inntil to år.

§ 6.

(Opphevet ved lov 20 juli 1991 nr. 66.)

§ 7.⁴

Departementet kan pålegge et foretak eller en person som ikke oppfylder sin opplysningsplikt etter § 2 en daglig, løpende mulkt, inntil opplysningsplikten er oppfylt.

Tvangsmulktens størrelse fastsettes under hensyn til hvor viktig det er at pålegget blir gjennomført.

Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen gir nærmere forskrifter om fastsettelse, beregning og ettergivelse av tvangsmulkt.

§ 8.

Loven trer i kraft straks. Forskrifter om kontroll av strategisk eksport gitt i medhold av Mellombels lov av 13. desember 1946 nr. 30 om utførsleforbud gjelder inntil videre.

Loven kommer ikke til anvendelse på tillatelser som er gitt før loven trer i kraft. Tjenesteytinger og meddelelse av teknologi mv. etter lovens ikrafttreden krever likevel tillatelse etter denne lov selv om de knytter seg til tidligere gitte tillatelser.

³ Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (i kraft 1 jan 1999).

⁴ Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

Vedlegg 2**Utenriksdepartementets forskrifter av 10. januar 1989 til gjennomføring av utførselsreguleringen for strategiske varer, tjenester og teknologi, med senere endringer**

Fastsatt av Utenriksdepartementet 10. januar 1989 i medhold av lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi av 18. desember 1987, § 1, jfr kgl.res. av 18. desember 1987 nr 967. Endret ved forskrifter 18. oktober 1989 nr. 1113, 1. desember 1990 nr. 1167, 9. desember 1992 nr. 1043, 2 jan 1995 nr. 6, 15 jan 1996 nr. 92, 1 aug 1997 nr. 943, 4 jan 2000 nr. 2, 24 nov 2004 nr. 1508, 4 juli 2007 nr. 994.

§ 1.¹

- a) Ved utførsel av visse varer, nærmere angitt teknologi, herunder immaterielle ytelser, tekniske datapakker eller produksjonsrettigheter for varer, eller visse tjenester kreves tillatelse fra Utenriksdepartementet (lisensplikt). Tillatelse gis i form av utførselslisens på fastlagt skjema eller i brevts form, jf. § 4. Lisensplikten gjelder også ved utførsel av slike varer fra tollager.
- b) Utenriksdepartementet utarbeider lister over disse varer og tilhørende teknologi. Departementet avgjør i tvilstilfeller om en vare eller teknologi er lisenspliktig eller ikke. Departementet kan foreta endringer i listene.
- c) Listene omfatter:
Liste I: Våpen, ammunisjon, annet militært materiell og tilhørende teknologi.
Liste II: Strategiske varer og tilhørende teknologi som ikke er dekket av liste I.
- d) Tjenester knyttet til varer og teknologi på listene I og II, samt tjenester for øvrig som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne, som ytes i utlandet eller her i landet for bruk i utlandet, krever tillatelse fra Utenriksdepartementet.
- e) Ved utførsel av varer og teknologi på listene I og II samt ved tjenesteytelser i forbindelse med slike varer og teknologi, kan Utenriksdepartementet kreve sluttbrukererklæringer.
- f) Uten hensyn til Utenriksdepartementets lister er det lisensplikt for utførsel av enhver vare, teknologi og tjeneste til militær bruk til områder hvor det er krig eller krig truer eller til land hvor det er borgerkrig.
- g) Uten hensyn til Utenriksdepartementets lister er det lisensplikt for utførsel av enhver vare, teknologi og tjenesteytelse der eksportøren er kjent med eller har grunn til å forstå at varen, teknologien eller tjenesten er eller kan være ment, helt eller delvis, for bruk i forbindelse med utvikling, produksjon, håndtering, drift, vedlikehold, lagring, deteksjon, identifikasjon eller spredning av kjemiske, biologiske eller kjernefysiske våpen eller andre kjernefysiske sprenglegemer. Tilsvarende regler gjelder i forbindelse med utvikling, produksjon, vedlikehold eller lagring av missiler som kan levere slike våpen.
- h) Uten hensyn til Utenriksdepartementets lister er det lisensplikt for utførsel av enhver vare, teknologi eller tjeneste til militær bruk til områder som er underlagt våpenembargo vedtatt av FNs sikkerhetsråd med hjemmel i FN-paktens kapittel VII.
- i) Handel, formidling eller annen bistand ved salg av de militære varer og teknologi som omfattes av liste I fra et fremmed land til et annet, er ikke tillatt uten tillatelse fra Utenriksdepartementet. Tilsvarende gjelder ved formidling av varer oppført på Utenriksdepartementets liste II, samt for tilhørende teknologi og tjenesteytelse der det er kjent eller grunn til å forstå, at varen, teknologien eller tjenesten er eller kan være ment, helt eller delvis, for bruk i forbindelse med utvikling, produksjon, håndtering, drift,

¹ Endret ved forskrifter 2 jan 1995 nr. 6, 4 jan 2000 nr. 2, 24 nov 2004 nr. 1508, 4 juli 2007 nr. 994.

vedlikehold, lagring, deteksjon, identifikasjon eller spredning av kjemiske, biologiske eller kjernefysiske våpen eller andre kjernefysiske sprenglegemer, og i forbindelse med utvikling, produksjon, vedlikehold eller lagring av missiler som kan levere slike våpen.

§ 2.²

At bindende avtaler er inngått eller at betaling er mottatt vil ikke kunne legges til grunn for innvilgelse av tillatelse til utførsel. Ved salg av lisenspliktige varer til utlandet bør det alltid tas forbehold om at søknad om tillatelse til utførsel innvilges.

§ 3.³

Unntatt fra lisensplikten i § 1 er:

- a) varer i utenlandsk eie som returneres til utlandet etter å ha vært midlertidig innført til Norge i forbindelse med utstilling eller demonstrasjon. Unntaket gjelder ikke varer på liste I,
- b) redningsutstyr og oljevernutstyr som utføres i forbindelse med hjelpeaksjoner,
- c) skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som utføres i henhold til forskrift 25. januar 1963 nr. 9722 om skytevåpen, våpendeler og ammunisjon, sjette del,
- d) varer som utføres til den europeiske romorganisasjonen ESA, eller en representant for denne, og som er strengt nødvendige for organisasjonens offisielle virksomhet.⁴ Unntaket gjelder bare for leveranser til ESAs medlemsland,⁵
- e) varer som utelukkende er gjenstand for transport over norsk tollområde, når avsender og mottaker befinner seg utenfor norsk tollområde. Unntaket gjelder ikke varer på liste I,
- f) varer, teknologi og tjenester til bruk for den norske befolkning og til norske bedrifter på Svalbard og Jan Mayen,
- g) varer, teknologi og tjenester til bruk på Norges kontinentalsokkel,
- h) varer, teknologi og tjenester til bruk om bord på norskeide skip under norsk flagg og norskeide luftfartøyer, i utenriksfart,
- i) Utførsel fra norsk forsvarsmyndighet, forutsatt at eiendomsretten til varen ikke overføres og varen skal benyttes av norske styrker i utlandet eller mottakeren er forsvarsmyndighet i NA-

TO- eller EU-land. Unntaket gjelder også for varer som norsk forsvarsmyndighet sender ut for reparasjon, vedlikehold, oppdatering eller lignende, med retur til Norge. I henhold til disse unntaksbestemmelsene skal forsvarsmyndigheten hvert år, innen 15. februar, sende rapport til Utenriksdepartementet om all utførsel som nevnt ovenfor foretatt i løpet av det foregående kalenderår.

- j) militært materiell som beskrevet på liste I og som eies av et NATO-lands eller et EU-lands forsvarsmyndighet, og som returneres til utlandet etter å ha vært midlertidig innført til Norge i forbindelse med øvelse eller trening.

§ 4.⁶

Utenriksdepartementets tillatelse til utførsel av varer som er lisenspliktige i henhold til § 1, gis i form av utførselslisens etter søknad på fastsatt skjema. Søknad og tillatelse kan overføres elektronisk.

Når det gjelder søknader om tillatelser til utførsel av teknologi eller tjenesteytelser som nevnt i § 1, fremmes søknad i brev form. Tillatelse vil likeledes bli gitt i brev form.

Søknad om formidling som nevnt i § 1 bokstav i fremmes i brev form. Tillatelse gis likeledes i brev form.

Eksportøren plikter å legge fram alle opplysninger og den dokumentasjon som Utenriksdepartementet finner nødvendig for behandling av søknaden.

Søknaden skal være undertegnet av eksportøren eller den som har fullmakt til å handle på eksportørens vegne.

§ 5.

Tillatelse til utførsel av varer og teknologi, samt ytelse av tjenester kan ikke overdras til andre uten tillatelse fra Utenriksdepartementet.

§ 6.

Eksportøren skal påse:

- at varer, teknologi eller tjenester som utføres er i samsvar med innvilget tillatelse,
- at varer, teknologi eller tjenester som utføres går til det bestemmelsessted som framgår av tillatelsen,

² Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

³ Endret ved forskrifter 2 jan 1995 nr. 6, 15 jan 1996 nr. 92 (i kraft 1 feb 1996), 1 aug 1997 nr. 943, 4 jan 2000 nr. 2, 24 nov 2004 nr. 1508, 4 juli 2007 nr. 994.

⁴ Se artikkel VI i Vedlegg I til ESA-konvensjonen.

⁵ <http://www.esa.int/>

⁶ Endret ved forskrifter 4 jan 2000 nr. 2, 24 nov 2004 nr. 1508.

- at varer, teknologi eller tjenester som utføres ikke fraviker de kvanta eller beskrivelser som framgår av utførselstillatelsen,
- at utførselen skjer innen den gyldighetsfrist som er satt i utførselstillatelsen,
- at særlige vilkår som er satt i utførselstillatelsen er oppfylt.

§ 7.⁷

Gyldig tillatelse fra Utenriksdepartementet skal foreligge før utførsel av varer som omfattes av lisensplikten. Eksportøren skal påse at utførselen er i samsvar med den gyldige tillatelsen, jf. § 6. Utenriksdepartementet eller tollmyndigheten kan pålegge at eksportøren skal legge frem dokumentasjon om enhver utførsel eller tillatelse gitt i medhold av denne forskrift for kontroll.

§ 8.⁸

Søknad om forlenging av tillatelsens gyldighet sendes Utenriksdepartementet med redegjørelse for årsaken til at tillatelsen ønskes forlenget. Det samme gjelder søknad om endring av tillatelsen. Søknaden sendes i brev form. Søknad og tillatelse kan også overføres elektronisk.

En tillatelse kan kun endres av Utenriksdepartementet.

§ 9.⁹

Dersom en innvilget tillatelse ikke benyttes eller ikke kan benyttes i overensstemmelse med anførte vilkår, skal tillatelsen umiddelbart returneres til Utenriksdepartementet med en redegjørelse for årsaken til at den ikke kan benyttes.

§ 10.¹⁰

Eksportøren eller den som har fullmakt til å handle på eksportørens vegne, skal umiddelbart varsle

⁷ Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

⁸ Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

⁹ Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

¹⁰ Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

Utenriksdepartementet skriftlig dersom innvilget tillatelse er tapt.

§ 11.¹¹

Eksportøren skal beholde den benyttede tillatelse i ti år fra den dag tillatelsens gyldighet utløper. Utenriksdepartementet kan pålegge eksportøren å legge frem tillatelsen for kontroll.

§ 12.¹²

Det kan settes vilkår for innvilgelse av tillatelse. Vilkårene skal være i samsvar med formålet til lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v.

§ 13.¹³

Tillatelse gitt i medhold av denne forskrift kan tilbakekalles dersom eksportøren vesentlig misbruker tillatelsen eller vesentlig misligholder vilkårene i denne. En tillatelse kan også tilbakekalles dersom det fremkommer nye opplysninger eller endrede fakta eller de politiske forhold i mottakerstaten eller området endres, og dette vesentlig endrer grunnlaget for tillatelsen. For øvrig gjelder de alminnelige regler om omgjøring av enkeltvedtak.

§ 14.¹⁴

Utenriksdepartementet kan gjøre unntak fra disse forskrifter.

§ 15.¹⁵

Disse forskrifter trer i kraft 15. februar 1989.

¹¹ Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

¹² Tilføyd ved forskrift 4 jan 2000 nr. 2. Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

¹³ Tilføyd ved forskrift 4 jan 2000 nr. 2. Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

¹⁴ Endret ved forskrift 4 jan 2000 nr. 2 (tidligere § 12).

¹⁵ Endret ved forskrift 4 jan 2000 nr. 2 (tidligere § 13).

Vedlegg 3

Retningslinjer av 28. februar 1992 for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen, militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål

I. Formål og anvendelsesområde

1. Disse retningslinjene er veiledende for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen, militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål.

Reglene for lisensinnvilgelse gjelder ikke for leveranser av ubetydelig omfang og som ikke er for militær bruk eller for politibruk.

Utgangspunktet for eksportreguleringen er følgende formuleringer i Regjeringens erklæring av 11. mars 1959 og Stortingets vedtak av samme dato:

Regjeringens erklæring:

«Det skal ved avgjørelsen legges vekt på de utenriks- og innenrikspolitiske vurderinger, og hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig.»

Stortingets vedtak:

«Stortinget tar til etterretning den erklæring Statsministeren på vegne av Regjeringen har lagt frem. Stortinget vil sterkt understreke at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område. Denne vurdering må etter Stortingets mening være avgjørende for om eksport skal finne sted.»

I 1997 sluttet et enstemmig Storting seg til en presisering om at «Utenriksdepartementets vurdering av disse forholdene omfatter en vurdering av en rekke politiske spørsmål, herunder spørsmål knyttet til demokratiske rettigheter og respekt for grunnleggende menneskerettigheter».

Regjeringen anser Stortingets vedtak som et bindende pålegg, og eksportreguleringen skal sikre at det blir fulgt.

2. For gjennomføringen av reguleringen anvendes lov av 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. (heretter kalt eksportkontroll-loven), samt forskrifter av 10. januar 1989 nr. 51 til gjennomføring av utførselsreguleringen for strategiske varer, tjenester og teknologi (heretter kalt forskriftene).

Retningslinjene er veiledende, og fastsetter hvilke prinsipper det skal legges vekt på ved Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell med hjemmel i eksportkontroll-loven og forskriftene. Retningslinjene skal legges til grunn ved vurderingen av søknader om utførselslisens og tillatelse etter forskriftenes § 1, med referanse til liste I i Utenriksdepartementets utførselsmelding (Våpen, ammunisjon og annet militært materiell).

3. Den militærtekniske utvikling siden 1959 har medført at de hensyn som Regjeringens erklæring og Stortingets vedtak tok utgangspunkt i, bare kan ivaretas gjennom en eksportregulering som favner videre enn det som umiddelbart følger av ordlyden til erklæring og vedtak. Retningslinjene skal sikre dette. De gjelder således ikke bare ved behandling av søknader om eksportlisens for våpen og ammunisjon, men også for annet materiell, konstruert eller modifisert for militært formål, (se kap. IV nedenfor), ved del-leveranser (se kap. VI), samt for teknologi og tjenesteyting (se henholdsvis kap. V og VII).
4. ¹Ved behandlingen av lisenssøknader må man ha for øye at lisensplikten i mange tilfeller går lenger enn den hjemmel man har etter eksportkontroll-lovens § 1 til å nekte utførsel. Før det gis avslag på søknad om lisens, må det således

¹ Tidligere pkt.4 om COCOM utgått 1. februar 1995.

være godtgjort at vilkårene er oppfylt etter loven. Ved behandling av lisenssøknader for eksport av varer med begrenset militær verdi, ved del-leveranser og ved eksport av teknologi og tjenester, er det særlig viktig at det foretas en slik vurdering av hjemmelsgrunnet.

II. Landgrupper og varekategorier

1. For å lette behandlingen av lisenssøknader, anvendes følgende landgrupper:

Landgruppe 1 består av de nordiske land og NATOs medlemsland. I tillegg består gruppen av andre land som kan godkjennes av departementet som mottakere av våpen.

Landgruppe 2 består av land som befinner seg i et område hvor det er krig eller krig truer, land hvor det er borgerkrig eller land hvor en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område tilsier at eksport av våpen og militært materiell ikke bør finne sted, eller land som rammes av en boikottbeslutning av FN's Sikkerhetsråd.

Landgruppe 3 består av land utenfor gruppe 1 og 2 som Norge ikke selger våpen og ammunisjon til, men som kan motta annet materiell, konstruert eller modifisert for militært formål.

2. Følgende varekategorier innføres:

Varekategori A:

Våpen, ammunisjon og visse typer militært materiell.

Denne omfatter våpen og ammunisjon av alle slag.

Den omfatter i tillegg annet materiell som vil kunne benyttes med vesentlig virkning til å påvirke de militære styrkeforhold ut over nærområdet, herunder materiell for havovervåking og elektroniske tiltak mot satellittbårne systemer.

Varekategori B:

Annet materiell, konstruert eller modifisert for militært formål.

Denne omfatter annet materiell, konstruert eller modifisert for militært formål, som er beskrevet i liste I i Utenriksdepartementets utførselsmelding (Våpen, ammunisjon og annet militært materiell) og som ikke har egenskaper eller bruksområder slik de er definert for varekategori A.

III. Samarbeids- og utviklingsprosjekter

Eksport av varer, tjenester og teknologi til land Norge har samarbeidsavtaler med skal tillates der-

som leveransen finner sted under et prosjekt som er godkjent av norske myndigheter med det hovedsiktet mål å ivareta samarbeidslandenes egne forsvarsbehov. Dersom det ferdige produkt ikke fremstår som norsk, kan det reeksporteres etter samarbeidslandets eksportkontroll-regler.

IV. Flernasjonale produkter

Ved samarbeidsprosjekter som er av en slik art at det ferdige produkt fremstår med flernasjonal identitet, kan produksjonslandets eksportkontroll-regler legges til grunn ved eksport til tredjeland.

I forbindelse med godkjenningen av samarbeidsprosjektet skal eksportvilkårene for det ferdige produkt til tredjeland avtales mellom de berørte lands myndigheter.

V. Eksport av varer med selvstendig funksjon

1. Eksportsøknaden behandles uavhengig av om utførselen til mottakerlandet skjer direkte eller indirekte.
2. Leveranser av kategori A-produkter kan ikke finne sted til andre sluttbrukere enn statlige myndigheter. Hovedsynspunktet bør være at leveranser av kategori A- og kategori B-produkter ikke kan finne sted til land i gruppe 2.
- 3.

- a) For eksport av varer i kategori A vil det normalt kunne tilstås eksportlisens dersom kunden er, eller opptre på vegne av, forsvarsmyndigheter i land i gruppe 1. Dokumentasjon må godtgjøre dette.

Lisensiering av leveranser under denne kategori til land utenfor gruppe 1 vil kreve regjeringsbehandling, og innvilgelse forutsetter fremlegging av myndighetsbekreftet sluttbrukererklæring med reeksport-klausul, dvs. erklæring som fastslår at reeksport ikke må finne sted uten norske myndigheters godkjennelse.

- b) For eksport av varer i kategori B skal det tilstås lisens for land i gruppe 1 og 3. Dokumentasjon som godtgjør sluttbrukeren, skal kreves.

VI. Eksport av teknologi, herunder bl. a. produksjonsrettigheter og datapakker

1. Med teknologi menes her innsikt som er avgjørende for å utvikle, produsere, vedlikeholde eller bruke en vare. Det er overføring av produk-

sjonsrettigheter som er den vanligste form for teknologi-eksport fra Norge.

2. Søknad om overføring av produksjonsrettigheter skal behandles med sikte på å sikre at overføringen ikke har som formål å omgå norsk eksportregulering.
3. Ved eksport av teknologi som inngår i samarbeidsavtaler med bedrifter eller myndigheter i andre land, skal tillatelse gis når avtalen er godkjent av norske myndigheter.
4. Ved behandlingen av søknader for eksport som ikke er ledd i myndighetsgodkjent samarbeid, skal det bringes på det rene hvilken kategori det ferdige produkt vil tilhøre.
  - a) Dersom det dreier seg om produksjonsrettigheter for en vare i kategori A, kan tillatelse bare gis for overføring til land i gruppe 1 og etter tilsvarende prinsipper som for øvrig gjelder for eksport av varer under denne kategorien.

Som vilkår for tillatelsen skal den norske selger av produksjonsrettighetene dessuten pålegges å innarbeide i kontraktbetingelsene forbehold om at eventuell sublisensiering av produksjonsrettigheter vil bli forelagt norske myndigheter for godkjennelse. Utenriksdepartementet skal behandle søknad om sublisensiering på samme måte som overføring av produksjonsrettighetene direkte fra Norge.

- b) For overføring av produksjonsrettigheter til varer i kategori B skal tillatelse i alminnelighet gis for land i gruppe 1 og 3. Utenriksdepartementets krav til dokumentasjon og kontraktbetingelser må i disse tilfeller bero på en konkret vurdering hvor bl. a. produktets egenskaper, produksjonslandets egen eksportpolitikk og skadevirkningene ved eventuell eksport til uønskede mottakere, tas i betraktning.
5. Ved andre typer teknologioverføringer kan det ikke oppstilles detaljerte retningslinjer. Vurderingen av eksportsøknaden vil måtte avhenge av i hvilken grad teknologi-overføringen knytter seg til et produkts militære funksjon. Jo mer dette er tilfelle, dess mer skal vurderingen av en søknad basere seg på retningslinjene for eksport av ferdigproduktet i tilsvarende varekategori.

VII. Del-leveranser

1. Ved del-leveranser menes leveranser av varer som ikke har noen selvstendig funksjon.

2. Ved del-leveranser under samarbeidsavtaler med bedrifter eller myndigheter i andre land, skal utførselslisens gis når avtalen er godkjent av norske myndigheter. Det er da en forutsetning at de norske deler eller komponenter samordnes med deler fra andre leveringskilder, og at det ferdige produkt ikke fremstår som norsk. Det kan i disse tilfellene avstås fra dokumentasjon for sluttbruk av det ferdige produkt.

3. For del-leveranser til prosjekter som ikke er myndighetsgodkjente, og der leveransen er basert på markedstilgjengelig teknologi og på grunnlag av kundens produktbeskrivelse, skal lisens i alminnelighet innvilges til de land som ikke tilhører gruppe 2, dersom det ferdige produkt ikke fremstår som norsk. Dokumentasjon for sluttbruk av det ferdige produkt skal ikke kreves.
4. Søknad om eksportlisens for del-leveranser av annen type enn nevnt i pkt. 2 og 3 skal behandles på samme måte som ved eksport av sluttproduktet. Bestemmelsen i Kap. I, punkt 1 skal imidlertid kunne begrunne fravik av denne regel.

VIII. Tjenesteytelser

1. Tjenesteytelser kan være knyttet til utvikling, produksjon, vedlikehold og bruk av et produkt, men behøver ikke være knyttet til noe produkt for å måtte ha tillatelse etter forskriftenes § 1, pkt. e og g. Militær planlegging vil også være omfattet.
2. For tjenesteytelser som er tilknyttet militært materiell under kategori A og B, og som utgjør en vesentlig forutsetning for materiellets utvikling, produksjon, vedlikehold eller bruk, skal det gjelde tilsvarende vilkår for innvilging av tillatelse for tjenesteytelser som ved eksportlisens for selve produktet. Dersom tjenesten har en løsere tilknytning til produktet, kan en mindre streng praksis overveies.
3. For tjenester som ikke er konkret knyttet til en vare, men som vedrører militær planlegging, skal tillatelse normalt innvilges til land i gruppe 1 og ikke innvilges til land i gruppe 2. Innvilgelse til andre mottakerland må vurderes konkret med utgangspunkt i tjenesteytelsens antatte militære og mulige politiske virkning, og godkjennes av departementet.

IX. Prosedyreregler

1. Søknader som behandles etter disse retningslinjer, bør være ferdigbehandlet av Utenriksde-

- partementet senest etter 12 uker for kategori A-produkter og senest etter 6 uker for øvrige søknader.
2. Ved vurdering av tekniske sider og bruksområde for produkt, teknologi, data-pakke eller tjeneste konsulteres om nødvendig Forsvarsdepartementet ved Forsvarets forskningsinstitutt.
  3. Dersom søknaden om eksport berører viktige forsvarsspørsmål eller materiell-samarbeid med andre land, skal uttalelse innhentes fra Forsvarsdepartementet.
  4. Dersom søknaden om eksport berører viktige norske næringsinteresser, skal uttalelse innhentes fra Næringsdepartementet.
-

Vedlegg 4**Den europeiske unions atferdskodeks for våpeneksport,
8. juni 1998**

Rådet for Den europeiske union,

SOM TAR UTGANGSPUNKT i de felles kriterier som ble vedtatt på Det europeiske råds møte i Luxembourg og i Lisboa i 1991 og 1992,

SOM ERKJENNER at stater som eksporterer våpen, har et særlig ansvar,

SOM ER FAST BESTEMT PÅ å fastsette høye felles standarder som bør betraktes som minstekrav til håndtering av og begrensninger med hensyn til overføring av konvensjonelle våpen i alle medlemsstatene, og på å styrke utvekslingen av relevante opplysninger for å få bedre innsyn,

SOM ER FAST BESTEMT PÅ å forhindre eksport av utstyr som kan brukes til intern undertrykking eller internasjonal aggresjon, eller som kan bidra til regional ustabilitet,

SOM ØNSKER, innenfor rammen av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk (FUSP), å styrke sitt samarbeid og fremme sin felles tilnærming til eksport av konvensjonelle våpen,

SOM MERKER SEG de tilleggstiltak som Den europeiske union har truffet mot ulovlig handel, i form av et EU-program for å forebygge og bekjempe ulovlig handel med konvensjonelle våpen,

SOM ERKJENNER at medlemsstatene ønsker å opprettholde en forsvarsindustri som en del av sitt industrielle grunnlag og sin forsvarsinnsats,

SOM ERKJENNER at stater har rett til å overføre forsvarsmateriell i samsvar med retten til selvforsvar, som anerkjennes i FN-pakten,

har vedtatt følgende *atferdskodeks* og operative bestemmelser:

KRITERIUM 1

Respekt for medlemsstatenes internasjonale forpliktelser, særlig sanksjoner pålagt av FNs sikkerhetsråd og av Fellesskapet, avtaler om ikke-spredning og andre emner samt andre internasjonale forpliktelser

Eksportlisens skal ikke innvilges dersom innvilgelse er uforenlig med blant annet:

- a) medlemsstatenes internasjonale forpliktelser og deres plikt til å overholde FNs, OSSEs og EUs våpenblokader,
- b) medlemsstatenes forpliktelser etter Avtalen om ikke-spredning av kjernefysiske våpen, Konvensjonen om biologiske våpen og toksinvåpen samt etter Konvensjonen om kjemiske våpen,
- c) medlemsstatenes forpliktelser innenfor rammen av Australia-gruppen, Kontrollregimet for rakettvåpenteknologi, Gruppen av leverandører av kjernefysisk materiale og Wassenaar-samarbeidet,
- d) medlemsstatenes forpliktelse til å avstå fra å eksportere noen form for anti-personellminer.

KRITERIUM 2

Respekten for menneskerettighetene i den endelige bestemmelsesstaten

Medlemsstatene skal vurdere mottakerstatens holdninger til relevante prinsipper nedfelt i internasjonale menneskerettsinstrumenter, og skal deretter:

- a) avstå fra å utstede eksportlisens når det foreligger en klar risiko for at den planlagte eksporten kan bli brukt til intern undertrykking,
- b) i hvert enkelt tilfelle utøve særlig forsiktighet og ta hensyn til hvilken type utstyr det gjelder, ved utstedelse av lisenser til land der kompetente organer i FN, Europarådet eller Den euro-

peiske union har konstatert alvorlige brudd på menneskerettighetene.

Utstyr som kan brukes til intern undertrykking, skal i denne forbindelse omfatte blant annet slikt utstyr, eller tilsvarende utstyr, som det er godtgjort at den påtenkte slutt-brukeren har anvendt til intern undertrykking, eller utstyr som det er grunn til å tro vil bli anvendt til andre formål eller sendt til en annen slutt-bruker enn angitt og bli brukt til intern undertrykking. I tråd med nr. 1 i denne atferdskodeksens operative bestemmelser skal det vurderes nøye hvilken type utstyr det dreier seg om, særlig om utstyret er ment for interne sikkerhetsformål. Intern undertrykking omfatter blant annet tortur og annen grusom, umenneskelig og nedverdiggende behandling eller straff, summariske eller vilkårlige henrettelser, forsvinninger, vilkårlig frihetsberøvelse og andre alvorlige brudd på menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, som angitt i relevante internasjonale menneskerettsinstrumenter, herunder Verdenserklæringen om menneskerettigheter og Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter.

KRITERIUM 3

Den interne situasjonen i den endelige bestemmelsesstaten som følge av eksisterende spenninger eller væpnede konflikter

Medlemsstatene skal ikke tillate eksport som vil kunne fremprovosere eller forlenge væpnede konflikter eller forverre eksisterende spenninger eller konflikter i den endelige bestemmelsesstaten.

KRITERIUM 4

Bevaring av regional fred, sikkerhet og stabilitet

Medlemsstatene skal ikke utstede eksportlisens dersom det foreligger en klar risiko for at den påtenkte mottakeren vil bruke den planlagte eksporten aggressivt mot en annen stat, eller for å tvinge igjennom territorialkrav med makt.

Ved vurderingen av denne risikoen skal medlemsstatene ta hensyn til blant annet følgende:

- om det pågår en væpnet konflikt, eller om det er sannsynlig at en slik konflikt kan oppstå, mellom mottakerstaten og et annet land,
- om det foreligger territorialkrav mot et naboland som mottakerstaten tidligere har forsøkt eller truet med å tvinge gjennom ved makt,
- om det er sannsynlig at utstyret vil bli brukt til andre formål enn legitime nasjonale sikkerhets- og forsvarsoppgaver i mottakerstaten,

- nødvendigheten av å unngå i vesentlig grad å påvirke den regionale stabiliteten i negativ retning.

KRITERIUM 5

Den nasjonale sikkerheten i medlemsstatene og i territorier hvis eksterne forbindelser er en medlemsstats ansvar, samt den nasjonale sikkerheten i vennligsinnede og allierte land

Medlemsstatene skal ta hensyn til

- hvilken virkning den påtenkte eksporten kan ha på deres egne, på vennligsinnede og allierte lands og på andre medlemsstats forsvars- og sikkerhetsinteresser, samtidig som de erkjenner at dette forhold ikke skal berøre deres forståelse av kriteriet om respekt for menneskerettighetene eller kriteriet om regional fred, sikkerhet og stabilitet,
- risikoen for at de gjeldende varene kan bli brukt mot deres egne styrker eller mot styrkene til vennligsinnede og allierte land eller mot andre medlemsstats styrker,
- risikoen for omvendt utvikling eller utilsiktet teknologioverføring.

KRITERIUM 6

Kjøperlandets atferd overfor det internasjonale samfunn, særlig med hensyn til landets holdning til terrorisme, hvilken type allianser det har inngått, og respekten for folkeretten

Medlemsstatene skal ta hensyn til blant annet kjøperlandets historikk når det gjelder:

- støtte eller oppfordring til terrorisme og internasjonal organisert kriminalitet,
- overholdelse av internasjonale forpliktelser, særlig om det har avstått fra maktbruk, også i henhold til internasjonal humanitærrett som får anvendelse på internasjonale og ikke-internasjonale konflikter,
- forpliktelse til ikke-spredning og andre former for våpenkontroll og avvæpning, særlig med hensyn til undertegning, ratifisering og gjennomføring av relevante konvensjoner om våpenkontroll nevnt i kriterium 1 bokstav b).

KRITERIUM 7

Risikoen for at utstyret vil bli avledet i kjøperlandet eller reeksportert på ugunstige vilkår

Ved vurderingen av hvilken virkning den planlagte eksporten kan ha på importlandet, og av risikoen

for at varene kan bli avledet til en uønsket sluttbruker, skal det tas hensyn til følgende:

- a) mottakerlandets legitime forsvars- og sikkerhetsinteresser, også i tilknytning til eventuell deltakelse i FN's og andre fredsbevarende operasjoner,
- b) mottakerlandets tekniske ferdigheter til å bruke utstyret,
- c) mottakerlandets evne til å utøve effektiv eksportkontroll,
- d) risikoen for at våpen vil bli reeksportert eller avledet til terrororganisasjoner (anti-terrorutstyr vil kreve særlig nøye vurdering i denne forbindelse).

KRITERIUM 8

Våpeneksportens forenlighet med mottakerlandets økonomiske evne og tekniske ferdigheter, samtidig som det tas hensyn til at det er ønskelig at stater kan dekke sine legitime sikkerhets- og forsvarsbehov med minst mulig innsats av menneskelige og økonomiske ressurser til våpen

Medlemsstatene skal vurdere, på bakgrunn av opplysninger fra relevante kilder som UNDP, Verdensbanken, Det internasjonale valutafond (IMF) og OECD-rapporter, om den planlagte eksporten i betydelig grad vil hindre en bærekraftig utvikling i mottakerlandet. De vil i denne forbindelse vurdere den relative størrelsen på mottakerlandets militære og sosiale utgifter, idet de også tar hensyn til eventuell bilateral bistand eller bistand fra EU.

Vedlegg 5**Liste I: våpen, ammunisjon, annet militært materiell og tilhørende teknologi**

1. Håndvåpen m.v. for militært eller annet formål:
Revolvere, pistoler, geværer, maskingeværer, maskinpistoler, harpuncanoner og harpungeværer; andre ildvåpen eller lignende apparater som avfyrer en eksplosiv ladning; bajonetter.
Merknad: Pkt. 1 omfatter ikke glattborede haglgeværer, konstruert for jaktbruk, og antikke håndvåpen fra før 1890.
2. Artilleri m.v.
  - a) Artillerienheter, inklusive kanoner og mortere, samt granatkastere og panservernvåpen innbefattet pansergevær, granatgevær og panserskudd.
  - b) Flammekastere.
3. Missilsystemer, bomber, raketter, torpedoer, land- og sjøminer, håndgranater.
4. Ildledningsutstyr, søkerutstyr, utstyr for håndtering, mottiltak m. v.:
  - a) Utstyr spesielt konstruert eller modifisert for ildledning, håndtering, kontroll, armering, utskyting, styring, deteksjon, lokalisering, fjerning, sveiping, jamming, destruksjon eller desarmering av materiell nevnt i punktene 2 og 3.
  - b) Sonarer og sonarutstyr, herunder sonarbøyer, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
5. ABC-våpen m.v. :
  - a) Radioaktive, biologiske og kjemiske våpen.
  - b) Utstyr spesielt konstruert eller modifisert for utplassering, utskyting, spredning eller nøytralisering av våpen nevnt under punkt 5a.
  - c) Utstyr, kjemikalier og substanser utviklet for deteksjon av våpen nevnt under punkt 5a.
  - d) Utstyr, kjemikalier og substanser utviklet for rensing av objekter som har vært utsatt for kjemiske stridsmidler.
  - e) Tåregasser og andre substanser som forårsaker irritasjon eller redusert fysisk yteevne, av midlertidig karakter.
6. Ammunisjon, sprengstoff m.v.:
  - a) Ammunisjon til produkter nevnt i punktene 1 og 2.
  - b) Magasiner og utstyr for innføring av ammunisjon.
  - c) Sprengstoff, krutt og tennmidler spesielt konstruert eller modifisert for materiell i punktene 3, 5 og 6a.
  - d) Sprengladninger spesielt konstruert eller modifisert for militært formål samt avfyringsmidler, herunder tennhetter, til slikt materiell.
  - e) Drivladninger for missiler, raketter og torpedoer.
  - f) Pyrotekniske artikler og røykutstyr spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
7. Elektronisk utstyr m.v., ikke nevnt under pkt. 4:
  - a) Sambandsutstyr spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
  - b) Elektronisk krigføringsutstyr, herunder antiradarsystemer og radarvarslere.
  - c) Navigasjonsutstyr, avstandsmålere, posisjons- og retninggivere, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
  - d) Laser-, partikkelstråle- eller mikrobølgevåpen.
  - e) Annet elektronisk utstyr, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
8. Fartøyer m.v., undervannsutstyr:
  - a) Fartøyer, herunder undervannsfartøyer, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
  - b) Ubåt- og torpedonett.
  - c) Pontongbroer.
  - d) Dykkerutstyr spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
9. Luftfartøyer, m.v.:

- a) Luftfartøyer og romfartøyer spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
- b) Fallskjermer for stridende personell eller for slipp av last
10. Beltebiler, amfibiebiler og andre kjøretøyer spesielt konstruert eller modifisert for militært formål, stridsvogner, militære bergningsvogner.
- Merknad: Pkt. 10 omfatter ikke ubevæpnede og ikke-pansrede kjøretøyer fra før 1950, konstruert for kjøring på vei.*
11. Beskyttelses- og redningsutstyr m.v., spesielt konstruert eller modifisert for militært formål: G-drakter, trykkdrakter, isolasjonsdrakter, beskyttelsesklær, skuddsikre vester, beskyttelsesutstyr for minerydding, hjelmer, surstoffutrustninger, pusteutstyr, fallskjermer, katapulter og andre utskytningsanordninger.
12. Hangarer, tilfluktsrom og andre bygninger, samt containere, provisoriske bygg og telt, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål
13. Kamouflasjemateriell.
14. Fotomateriell:
- a) Kameraer spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
- b) Utstyr for tydning av flyfotografier, spesielt utviklet eller modifisert for militært formål.
15. Intendanturmateriell, herunder bekledning, drivstoffer, kvarter- og kontormateriell samt utstyr for forpleining, spesielt utviklet eller modifisert for militært formål.
16. Materiell, herunder simulatorer, spesielt konstruert eller modifisert for opplæring i bruk eller vedlikehold av produkter under 1–15 ovenfor.
17. Komponenter, deler, delsystemer og tilleggsutstyr spesielt konstruert eller modifisert for produkter under 1–16 ovenfor, som følger:
1. For produkter under pkt. 1 ovenfor.
  2. For produkter under pkt. 2 ovenfor.
  3. For produkter under pkt. 3 ovenfor.
  4. For produkter under pkt. 4 ovenfor.
  5. For produkter under pkt. 5 ovenfor.
  6. For produkter under pkt. 6 ovenfor.
  7. For produkter under pkt. 7 ovenfor.
  8. For produkter under pkt. 8 ovenfor.
  9. For produkter under pkt. 9 ovenfor.
  10. For produkter under pkt. 10 ovenfor.
  11. For produkter under pkt. 11 ovenfor.
  12. For produkter under pkt. 12 ovenfor.
  13. For produkter under pkt. 13 ovenfor.
  14. For produkter under pkt. 14 ovenfor.
  15. For produkter under pkt. 15 ovenfor.
  16. For produkter under pkt. 16 ovenfor.
18. Programvare:
- a) Programvare spesielt utviklet eller modifisert for å inngå i produkter under 1–17 ovenfor.
- b) Programvare spesielt utviklet eller modifisert for konstruksjon, produksjon, vedlikehold eller drift av produkter under 1–17 ovenfor.
- c) Programvare, ikke dekket av 18.a. eller 18.b. ovenfor, spesielt utviklet eller modifisert for å realisere funksjoner av militær karakter.
19. Materialer, maskiner, verktøy m .v.:
- a) Materialer, kjemikalier og andre substanser spesielt utviklet eller modifisert for militært formål.
- b) Maskiner, verktøy og utrustning spesielt konstruert eller modifisert for utvikling, konstruksjon, produksjon, vedlikehold eller kontroll av produkter under 1–18 ovenfor.
20. Teknologi spesielt knyttet til produkter under 1–19 ovenfor.

NB! Liste I omfatter ikke modeller («dummies») uten militær funksjon, beregnet for utstilling, etc.

Vedlegg 6

Oversikt over medlemskap i dei multilaterale eksportkontrollregima 2006

Land	Zangger-komiteen (ZAC)	Nuclear Suppliers Group (NSG)	Australia-gruppa (AG)	Regimet for eksportkontroll av missilteknologi (MTCR)	Wassenaar-samarbeidet (WA)
Argentina	X	x	x	X	x
Austerrike	X	x	x	x	x
Australia	X	x	x	X	x
Belgia	X	x	x	X	x
Brasil	-	x	-	X	-
Bulgaria	X	x	x	X	x
Canada	X	x	x	X	x
Danmark	X	x	x	X	x
Finland	X	x	x	X	x
Frankrike	X	x	x	X	x
Hellas	X	x	x	X	x
Irland	X	x	x	X	X
Island	-	-	x	X	-
Italia	X	x	x	x	X
Japan	X	x	x	x	X
Kasakhstan	-	x	-	-	-
Kina	X	x	-	-	-
Kroatia	X	x	x	-	-
Kviterussland	-	x	-	-	-
Kypros	-	x	x	-	-
Latvia	-	x	x	-	x
Litauen	-	x	x	-	x
Luxembourg	X	x	x	x	x
Malta	-	x	x	-	x
Nederland	X	x	x	x	x
New Zealand	-	x	x	x	x
Noreg	X	x	x	x	x
Polen	X	x	x	x	x
Portugal	X	x	x	x	x
Romania	X	x	x	-	x
Russland	X	x	-	x	x

Land	Zangger-komiteen (ZAC)	Nuclear Suppliers Group (NSG)	Australia-gruppa (AG)	Regimet for eksportkontroll av missilteknologi (MTCR)	Wassenaar-samarbeidet (WA)
Slovakia	X	x	x	-	x
Slovenia	X	x	x	-	x
Spania	X	x	x	x	x
Storbritannia	X	x	x	x	x
Sveits	X	x	x	x	x
Sverige	X	x	x	x	x
Sør-Afrika	X	x	-	x	x
Sør-Korea	X	x	x	x	x
Tsjekkia	X	x	x	x	x
Tyrkia	X	x	x	x	x
Tyskland	X	x	x	x	x
Ukraina	X	x	x	x	x
Ungarn	X	x	x	x	x
USA	X	x	x	x	x
TOTALT	36	45	39	34	40

EU-kommisjonen deltek i Australia-gruppa og som observatør i Nuclear Suppliers Group (NSG) og Zangger-komiteen (ZAC).

Offentlige etater kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Post og distribusjon
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Abonnement, løssalg og pris fåes ved henvendelse til:
Akademika AS
Avdeling for offentlige publikasjoner
Postboks 84 Blindern
0314 OSLO
E-post: offpubl@akademika.no
Telefon: 22 18 81 00
Telefaks: 22 18 81 01
Grønt nummer: 800 80 960

Publikasjonen finnes på Internett:
www.regjeringen.no

Trykk: 07 Gruppen AS - 06/2008

241 379
Trykksak